

Ny Bidrag til Oplysning om Curt Adelaer.

Af Gerhard L. Grove.

I. Curt Adelaer og Michiel de Ruijter.

Rigsarkivet i Haag kom i Aaret 1896 ved Kjøb i Besiddelse af Familien de Ruijter de Wildts Arkiv, der ikke blot indeholdt den berømte Admiral Michiel de Ruijters og andre Familienedlemmers private Breve, men ogsaa en stor Del af Admiralens betydningsfulde officielle Papirer, hvoriblandt hans nylig paa hollandsk udgivne Journal over hans Togt i de danske Farvande 1659—60. Den sene Indlemmelse i Statens Arkiver har vel længe bidraget til at skjule mange vigtige Dokumenter for Verdens Øjne, men paa den anden Side lykkeligvis reddet hele Arkivet fra at dele Skæbne med det hollandske Marinearkiv, der i 1844 brændte. Arkivet befinder sig nu i den ganske ny, af brandfrit Materiale opførte, Rigsarkivbygning i Haag.

Ved i nævnte By for nogle Aar siden at gennemgaa de Ruijters Arkiv blev jeg opmærksom paa, at der (under Nr. 182 i samme) fandtes en lille men ret fornøjelig Samling Breve fra vor berømte Admiral, Nordmanden Curt Sivertsen Adelaer.

Fra Mænd, der har spillet en fremtrædende Rolle i Statens Tjeneste savnes her til Lands sjældent ganske Brudstykker af deres officielle Korrespondance, om denne end ligger to å tre Hundrebaar tilbage; men Skrivelser af denne Art giver som oftest paa Grund af deres specielle Indhold og den farveløse Kancellistil kun et svagt Indtryk af Brevskriverens Personlighed. Anderledes med den mere intime Korrespondance som her: Saa faa og lidet betydningsfulde af Indhold disse Breve mulig i og for sig vil findes at være, sætter de os mere personligt i Forbindelse med den fra vor Historie vel kendte Søhelt, om hvis æventyrlige Liv, der har gaaet mange Sagn, men fra hvis private Brevveksling yderst lidt er bevaret eller offentliggjort.

Man møder i Brevene baade den gemytlige og befarne *Sømand*, der glæder sig ved at sende sin Ven og berømte Kollega et Fad lybsk Skibsøl, Kalkuner, Gæs og andre lækre nordiske

Delikatesser med en Undskyldning for at de dog falder noget sobert her til Lands i Modsætning til i Syden, hvor de jo begge har tumlet sig — og man møder *Hofmanden* fra Ludvig den XIV's Tid, der belevent slaar om sig med franske Ord og Talemaader og fryder sig ved Kongens Gunst, der sætter ham i Stand til at lade Naadens Sol spille ogsaa paa hans gode Venner, naar de har Brug derfor. Bag Hofmanden øjner man af og til hans gode Hjærtelag, og Brevet om Frederik III's Død vidner om, at Curt Adelaer ikke savnede virkelig Deltagelse for sin kongelige Velgører. Brevene synes mere livligt affattede end de Fleste af hans Samtidige plejede at skrive, om end de mange Tituleringer og Komplimenter falder vor Tids Læsere trættende.

Der er iøvrigt en særlig Grund til, at selv mindre Smuler til Oplysning om Curt Adelaers personlige Egenskaber, naar de blot stammer fra Samtiden og er uberørte af senere Slægters Misforstaaelser, maa modtages med Interesse.

Ingen som har læst Overbibliotekar Bruuns i 1871 udgivne Afhandling om Curt Adelaer og de senere fremkomne Berigtigelser kan være blind for at denne Forfatter, hvor store hans Fortjenester end har været af Indsamlingen af nyt Materiale til Adelaers Levnetsbeskrivelse, paa flere Hovedpunkter synes ganske at have misforstaaet hans Personlighed. Professor Fridericia har ogsaa i sin Afhandling i Biografisk Lexikon taget bestemt Afstand fra Bruun og navnlig vist, at Adelaers tapre Bedrifter i Middelhavet ikke lod sig bortforklare. Rigsarkivar A. D. Jørgensen har i al Almindelighed fremhævet, at nævnte Værk skæmmes af Bestræbelsen for at forringe den borgerlig fødte og ulærde Søhelts Minde.

Alligevel turde der her være Anledning til, førend Brevene fremføres, at inødegaa et Par af Bruuns udtalte Formodninger, der er særlig egnede til at stille Adelaers *Personlighed* i en utiltalende Belysning. Nogle nærmere Oplysninger fra hollandske Kilder om Datidens maritime Forhold og Personligheder vil nemlig sikkert bidrage til, mere end hidtil er sket, at vise hvor svagt et Grundlag disse Formodninger har været byggede paa, og hvorledes Retfærdigheden kræver, at man ikke af dem be-

væges til at tillægge nævnte Søhelt en Svaghed i Retning af Praleri og Lyst til Skipperhistorier, som Samtiden ikke synes at have drømt om.

Hvorledes Bruun er kommet ind paa Sigtelser i denne Retning er ikke vanskeligt at se. Det gaar nemlig som en rød Traad gennem hans Værk (se navnlig S. 149—168 og 136), at Forfatteren finder det uforsvarligt, ja uforklarligt, at Frederik III i 1663 kunde sætte en Skipper som Curt Sivertsen i Spidsen for den danske Flaade. Bruun søger at modbevise hans Berømmelse i Samtiden ved (S. 113) at paapege, at han ikke finder ham nævnt i Aviser som Gazette de France og flere mere eller mindre omfattende samtidige Værker (medens A. dog som bekendt andetsteds roses i høje Toner). Men samtidigt lægger han, uagtet han nærmere omtaler dette Faktum (jfr. S. 133—37 og 191), ikke den tilbørlige Vægt paa et saa slaaende Vidnesbyrd om hans Anseelse som det, at Hollænderne i 1665, da Krigen med England stod for Døren og de derfor udrustede en Flaade paa 103 Krigsskibe med 21000 Mands Besætning, anmodede Curt Adelaer om at overtage en Viceadmiralspost. Dette var saa meget mere en Ære for Curt Adelaer, som Hollænderne i denne Blomstringstid for deres Sømagt havde saa mange udmærkede Skibschefer at vælge imellem. Man behøver kun at minde om, at de knap ti Aar iforvejen havde haft 70—80 Skibschefer paa Hjelpeflaaderne til Danmark, blandt hvem man vil finde mange af de aller bedste Navne fra Hollands senere Søkrigshistorie¹⁾. Det ses ej heller at have frembudt nogen som helst Vanskelighed at finde en dygtig Afløser. Den Mand, som i Adelaers Sted fik Udnævnelsen og en Afdeling af nævnte mægtige Flaade at føre, var daværende Schoutbynacht Volckaert Adriaenszen Schram. Han var født Aaret før Adelaer og havde i 1656 vundet sig et Navn ved Erobringen af Colombo paa Ceylon for det hollandske ostindiske Kompagni og allerede før den Tid med Hæder deltaget i den første engelske Krig.²⁾ I de senere Kampe mod

¹⁾ Se Gerhard L Grove: Journalen van den Admiralen van Wassenaer-Opdam (1658—59) en de Ruyter (1659—60). Amsterdam 1907, VIII—X og XIV—XV.

²⁾ Se Van der Aa: Biogr. Woordenboek.

England førte han med Dygtighed Afdelinger af Flaaden i Kampen i 1665, da Wassenaer og Kortenaer faldt, i det Fire Dages Slag, ved Solebay og ved Schooneveld, hvor han fandt Helledøden 1672. I de Jonges store nederlandske Marinehistorie findes hans Portræt optaget blandt Billederne af Hollands bekendteste Admiraler. Hans Fødeby Enckhuysen var stolt af ham som Nabobyen Hoorn af Curt Adelaer; og som Digtere i Hoorn smykkede Adelaers Billede med prunkende Vers, staar der i Geraert Brandts: „Beschryving van Enckhuysen“ under et Stik, der viser Schrams ejendommelige gnavne Ansigt, et lignende velment og stolt Vers, der i Oversættelse lyder:

Det Ansigt slog med Skræk den gule Indianer
og tændte Feberild hos sorte Morianer.
Colombo saa hans Mod, og Famas fulde Toner
Schrams Navn basuned ud i Verdens fjerne Zoner.
Europa kender ham. Den stolte Engælænder
sit Skyts før imod ham end nogen Anden vender.
„Fyld mig nu“, sagde York „Metalkanonen heel“,
og traf i Schram vort Værn for Hollands Nordredeel.
Ja, Engelskmænd, hans Arm, den kunde I vel tage,
men ej udi hans Mod den mindste Flænge mage.
Hans Mod blev uden Skaar til Gavn for Fædreland,
og han i Tapperhed fandt ingen Overmand.

Uden imidlertid at lægge større Vægt paa den Anseelse, Curt Adelaer maatte være i Besiddelse af, siden selv de søkyndige Hollændere i Danmark søgte ham til (Vice-)Admiral, søger Bruun (se Side 145—56) en overraskende Forklaring af Curt Adelaers for ham uforstaaelige Forfremmelse til dansk Admiral ved at adoptere en fra T. Becker¹⁾ hentet, ganske ubevist Formodning om at denne ved for Kongen at prale med sine venetianske Trophæer, Diplomer og Udmærkelser skulde have paatrængt sig denne som en større Mand end han i Virkeligheden var. Bruun dvæler (S. 156) ved Tanken, om hvor Adelaer ved Hjælp af disse kunde fortælle om alle de Slag, han havde del-

¹⁾ Bruun havde i „Danske Samlinger“, 5. B. Kbh. 1869—70 udgivet en Artikel „Cort Sivertsen Adelaer“, forfattet af da afdøde Professor T. A. Becker. Denne blev imødegaaet i „Dansk Tidsskrift“ for 1870 af Theodor Hindenburg: „Til Forsvar for Curt Adelaers Minde“.

taget i og forelægge Vidnesbyrd, „som maatte blænde“, ligesom han andet Steds (S. 111) fremsætter en for Curt Adelaers Karakter ikke mindre nedsættende Lignelse om, at han her *kunde* have baaret sig ad som en Mand, der bliver Ridder af Dannebrog og bærer baade Ordenen og Miniaturdekorationen til samme Orden paa een Gang.

De første Sigtelser har vel allerede faaet et Grundstød ved at Registrator Krarup i Rigsarkivet fandt Beviset for at det ærefulde Tilbud om Admiralsposten officielt gennem Claus Ahlefeldt allerede i Dec. 1662 eller Jan. 1663 var gjort Curt Adelaer, medens han endnu var i Holland,¹⁾ paa et Tidspunkt da han neppe kunde have været paa Besøg i Danmark saa betids, at han kunde have paavirket Frederik III paa den formodede Maade før Tilbudet. Den sidste nedsættende Lignelse, der iøvrigt er ganske anakronistisk, savner ligeledes den Paavisning af nogen Forbindelse med Virkeligheden, uden hvilken den af Hensyn til Heltens Minde ikke burde være udtalt. Saadanne Sigtelser ere dog ofte lige saa vanskelige at modbevise som at bevise, og en saa uventet Plet paa en gennem Aarhundreder højt anset Personlighed bliver derfor let hængende i Bevidstheden. Saa meget vigtigere er det at fastholde, at den, der fremfører dem, ogsaa har Bevisbyrden, og fristende, naar Lejlighed gives, at bidrage til at vise, at en saa nedsættende Grund til at forklare hans Forfremmelse til Admiral er lige saa unødigt som søgt.

En Sammenligning mellem Hovedtrækkene i de Ruijters²⁾ og Adelaers Livsskæbner vil nemlig sikkert gjøre det mere i Øjne faldende, at der i Virkeligheden ingensomhelst Grund er til at bygge Curt Adelaers store Forfremmelse paa kunstige og uklædelige Formodninger om hans Paatrængenhed eller Fremhæven af egne Fortjenester.

¹⁾ Meddelt af Chr. Bruun i „Nye Bidrag til Curt Adelaers Historie“, Danske Samlinger II R 5 Bind.

²⁾ Hovedkilden vedrørende de Ruijters Historie er Geraert Brandts: *Het Leven van de Ruijter af 1699*. En ny Biographi er under Udarbejdelse for nogle i Anledning af de Ruijters 300 aarige Fødselsdag i Aar indsamlede Penge-Bidrag, hvormellem det ret anselige Overskud fra den af Danmark skænkede Guldkrands.

De to Sølhetes Levetid falder temmelig nær sammen, de Ruijters fra 1607—1676, Curt Adelaers fra 1622—75. Begge kom tidligt tilsøes, de Ruijter 11 Aar gammel, Adelaer var 14 Aar, da han sendtes til Hoorn for at lære sin Navigation. Begge var fødte Sømænd og levede mange Aar igennem paa Søen, var fortrolige med dens Farer og udmærkede sig ved deres Sømandskab.

De levede i en Periode, hvor det netop begyndte at gaa op for de krigsførende Sømagter, at det ikke var tilstrækkeligt at have tapre Adelsmænd og Landofficerer til Ledere af Flaaderne. Evnen til at benytte sig af Vind og Vejr, Kundskaben til alle de mange Detailler, der udkrævedes til Skibenes Udrustning og rette Anvendelse paa Søen, var en Fagkundskab man nu under de store Søkrige lærte at vurdere. En tapper Mand som den oprindelige Kavalleriøverst Wassenauer kom aldrig op paa Siden af de Ruijter som Flaadefører.

Ganske langsomt og næsten udelukkende i Fredstid vandt de Ruijter det Ry, som en glimrende Sømand, en forstandig, rolig, betænksom og modig Mand, der satte ham i Spidsen for mægtige Flaader i Holland. Han avancerede først i 1633 til Styrmand paa en lille Grønlandsfarer. Naar undtages at han 15 Aar gammel havde været Bøsseskytte tillands og i 1637 førte en Kaper mod Dünkirkerne, havde han kun faret paa Koffardiskibe i Handelsøjemed, da han 1641 første Gang fik et af Statens Orlogsskibe at føre, men alligevel nød han allerede da blandt Kammerater en Anseelse, der førte til at han strax ved samme Lejlighed blev gjort til Schoutbynacht paa den Krigsflaade, Generalstaterne sendte Portugiserne til Hjælp mod Spanierne. Efter at Krigen samme Aar var afsluttet, gik han atter 10—12 lange Aar til Koffardis. Han havde nu besluttet at lægge op, og giftet sig tredje Gang, da Skipperen de Ruijter ikke uden lange Vægringer modtog sine Landsmænds Tilbud om at føre en Flaade i den første engelske Krig 1652, og derefter trods sin lidet glimrende Fortid viste sig som en af Verdens ypperste Flaadeførere, hvis 300aars Fødselsdag som bekendt i Aar er fejret med store Festligheder i Holland.

Curt Adelaer havde i sin Ungdom ikke mindre Lejlighed til at færdes Aar ud og Aar ind paa Havet, men han havde nydt en meget bedre Opdragelse hjemme end de Ruijter. Han havde haft privat Præceptor og besøgt flere Skoler førend han i sit 15de Aar kom til Hoorn for at lære Navigation. Og langt tidligere end de Ruijter lærte han *Søkrigstjenesten* fra Grunden af, idet han straks blev Adalbors, en Slags Lærling eller Søkadet, der opdroges med denne Tjeneste for Øje. Hans første Togt var under Tromp. Det andet til Middelhavet, hvor han tjente paa et armeret hollandsk Skib som Konstabel paa fjerde Aar. Alle-rede 1645 blev han Løjtnant og Kaptajn paa Skibet. I 1646 besøgte han Slægten i Norge og ægtede i Hoorn sin første Hustru Engeltje.

Snart efter drog han dog atter til Venedig, hvor han som Skipper eller Kaptajn førte Skibet St. George Grande i den heftige mangeaarige Krig mod en saa frygtet Nation som Tyrkerne og i blodige Slag vandt den ene Udmærkelse efter den anden som Kriger og som Sømand, hvad nærmere vil ses i alle hans Biographier hos Mylius, Bruun og Fredericia, hos Venetianernes Historieskriver Nani, og Hollændernes Marinehistoriker de Jonge.

Curt Adelaer havde, da han kom hjem til Holland i 1661, vundet sig saavel Velstand som Anseelse. Ved sit andet Ægteskab med Anna Pelt forøgede han yderligere sin Formue. Som de Ruijter har han sagtens tænkt sig at lægge op og bosætte sig i Holland, da Tilbudet fra Danmarks og Norges Konge kom.

Man forstaar, at han ikke behøvede at sætte alt ind paa, endsige komme med usandfærdige Pralerier for at vinde en Stilling, men at han selv kunde tale med om Betingelserne for at overtage det ærefulde Hverv, og hans herom vidnende Svar paa Tilbudet er jo nu at læse i Danske Samlinger¹⁾. Med udmærket Energi og Dygtighed tog han efter Ansættelsen fat paa sine store Opgaver i Hjemlandet, og med Rette nævner Forfatteren af Frederik III's Sømagts Historie²⁾ ham som „Marinens

¹⁾ 2. Række, 5. Bind S. 67.

²⁾ H. D. Lind i nævnte Værk S. 240.

store Kraft“. Man var berettiget til med de bedste Forventninger at se Resultatet af hans Virksomhed som dansk Flaadefører, da Døden bortrev ham i Begyndelsen af Krigen.

Selvfølgelig kan man ikke lægge Curt Adelaer til Last, at Samtidens ofte bombastiske Æresvers nu og da efter Tidens Skik har pranget med for stærke Farver. Lige saa lidt maa man ved Gennemlæsningen af følgende Breve glemme, at Tidens Udtryksmaade var en anden end vor, og derfor ikke fortolke det som graverende Praleri, naar Adelaer i Brevene gerne dvæler ved Kongens Gunst og sin Indflydelse til Fordel for Vennerne. En anden Sag er, at han, dog paa en gemytlig Maade, viser en vis Selvfølelse, og Stolthed over den adelige Stand, hvortil han er hævet, idet han f. Ex. lægger de Ruijter paa Sinde, at sørge for at Sønnen bliver adeligt gift. Men ogsaa her maa man ikke glemme, at det var andre Tider og Forhold end nu. For begge disse Søjhelte havde det en i vor Tid ukendt Betydning, gennem deres Adelskab at blive hævet op i Niveau med Flaadeførerne af de gamle Adelslægter, hvis Ansættelse i lange Tider havde gjort det saa vanskeligt for faglige Dygtigheder af ringe Stand at naa frem i første Række.

Noget ondsindet Praleri eller opdigtede Skipperhistorier om egne Bedrifter vil man i disse Breve forgæves søge. Gennem dem vil man netop i Modsætning dertil faa Lejlighed til at blive opmærksom paa, at en samtidig hollandsk Magistratsperson i Anledning af et stort Gilde for Adelaer i Amsterdam, hvor denne tog godt til sig af Varerne, og hvor der nok kunde være Lejlighed til at faa Tungen paa Gled, hvis han havde Tilbøjelighed i den nævnte Retning, netop roser ham som en Mand *af stor Beskedenhed*.

Brevene er imidlertid desværre ikke ret mange og af et ret tilfældigt Indhold, men selv uden fyldigere Indhold vil formentlig Sjøeldenheden af private Breve fra Curt Adelaer og Udsigten til derigennem at kunne danne sig et Førstehaands Indtryk af vor af Bruun medtagne Søjhelts Personlighed vække Læserens Lyst til at blive bekendt med de længe gemte Breve. Fra den anden Part i Korrespondancen, som ikke blot var Hollændernes ypperste

Admiral, men en ganske ualmindelig ædel og rets-indig Personlighed mangler desværre hidtil ganske hans Andel i Brevvexlingen, hvis Rester ikke destomindre bringer Vidnesbyrd om gensidigt Venskåb og Agtelse mellem de to Sølhelte, som ikke hidtil har været paaagtet.

Brevvexlingen viser Adelaers Fortrolighed med Hollandsk, i hvilket Sprog han ogsaa i 1666 og 1669 skrev sine i Rigsarkivet bevarede Relationer til Kongen. Det djærve Sprog synes at stemme saa godt med hans Gemyt, at jeg finder det urigtigt ikke at gengive Brevene i deres originale Text. Da jeg dog ikke kan gaa ud fra, at Læserne helt igennem vil forstaa denne, har jeg tilføjet en Oversættelse, hvori jeg har søgt at gengive dem saaledes paa dansk, at Udtrykkene ikke skurrer for meget mod Datidens Sprogbrug, og med Bibeholdelse af Adelaers rigelige Brug af franske Udtryk.

Anledningen til det første af disse Breve var Adelaers Trang til at takke for venlig Modtagelse i Holland i de første Maaneder af 1669. Til nærmere Forstaaelse af Brevene turde det være hensigtsmæssigt at forudskikke nogle Bemærkninger om hans ingenlunde lette offentlige Hverv, her at forhandle med Hollænderne om Skibsmaalingen, det vil sige fastslaa de Regler, der skulde være Grundlaget for de Afgifter, som de hollandske Skibe skulde betale af den Trælast de hentede i Norge. Disse Afgifter var selvfølgelig ikke velsete i Holland. Man frygtede, og ikke uden Grund, at ny Regler skulde forhøje dem, men vilde paa den anden Side hellere have faste Regler end være afhængig af de norske Tolderes Fortolkninger.

Adelaers Instrux af 17 Dec. 1668 findes trykt i Mylius's Levnetsbeskrivelse, og Spørgsmaalet om hvad han udrettede er behandlet baade af denne og Bruun. Sidstnævnte gjør dog opmærksom paa, at Mylius ikke har kendt tre i Rigsarkivet bevarede interessante Relationer herom fra Adelaer af $\frac{30 \text{ Jan.}}{9 \text{ Febr.}}$ $\frac{5}{15}$ Febr. og $\frac{3}{13}$ April 1669, som han aftrykker blandt Bilagene. Da der imidlertid desforuden ikke blot findes en hel Samling af Rela-

tioner fra Georg Høyer¹⁾ om samme Sag, men ogsaa andre Relationer fra Adelaer selv af ¹⁸/₂₈ Jan., ²²/_{1 Febr.} Jan., ¹⁰/₂₀ Apr. og 7 Maj n. St. 1669²⁾, som Bruun synes at have overset, og som giver vigtige og ubenyttede Oplysninger om det vanskelige Hverv, turde det neppe være overflødigt, med Benyttelse af det ny Grundlag, i ganske korte Træk her at opfriske Sagen.

Adelaer meddeler 18. Jan. gl. St., at han efter den 14 at være kommet til Haag havde overleveret Kongens Brev³⁾ til Raadpensionarius de Wit, og at denne underholdt sig med ham med stor Høflighed, lovede at ville anvende al Flid for at tilfredsstille Kongen og foreslog til Kommissærer fra hollandsk Side van Beuningen og Hasselaer⁴⁾. Adelaer begærede imidlertid at faa de Ruijter, hvem han sikkert personlig har kendt tidligere. Men tilføjer, at det ikke synes at ville lykkes, da en „Hr. Reinswood⁵⁾ som i denne Uge var Præsident og var meget villig til Kongens Tjeneste“ havde underrettet ham om, at der allerede paa Kongens Brev *var* resolveret, at Borgmester Hasselaer skulde være Kommissarius. Sekretær Høyer fremhæver i en udateret Relation af Januar 1669, at Adelaer bar sig meget diplomatisk ad ved at lade Lørdagen passere, inden han henvendte sig til

¹⁾ Georg Høyer var dansk Resident i Haag, og havde faaet Ordre til at assistere Adelaer med Skibsmaalingen. Han døde i Haag i Foraaret 1670 (jfr. Relationer fra Holland i Rigsarkivet).

²⁾ Se i Rigsarkivet. „Holland B“

³⁾ Kreditivet af 17 Dec. 1668, gl. St., trykt hos Mylius S. 43 f.

⁴⁾ Den første var den bekendte danskvenlige Diplomat, der nedenfor omtales, den anden Gerard Hasselaer, f. 1621 † 1673, en fortjent Borgmester af Amsterdam.

⁵⁾ Ved Reinswood menes Johan van Reede, f. 1593 † 1682, der 1623 blev forlenet med Renswoude, siden repræsenterede Utrecht i Generalstaternes Forsamling og flere Gange var Gesandt, bl. a. i England, hvor han blev baroniseret, og som i Danmark fik Elefantordenen (jfr. Manusk. i Thottske Samlinger N. 766 Fol.). Han maa ikke forvexles med den anden fra vor Historie nok saa bekendte af Frederik den tredje til Elefantridder udnævnte Godaerd Adriaan van Reede, Friherre af Amerongen. Prof. Kernkamp omtaler i sit Værk om skandinaviske Arkivalier (sGravenhage 1903 S. 287) et Brev fra Johan Baron van Reede til Rensvowde af 22 Aug. 1652 hvoraf fremgaar, at Grev Henrik af Nassau samme Aar havde tøvet med at overrække ham Dekorationen fra Frederik III, i Anledning af nogle Bagvaskelser, som han herved rensar sig imod.

Staterne, fordi Provinsen Utrecht i næste Uge skulde præsidere i Generalstaternes Forsamling og denne netop repræsenteredes „aff den Her Renswowe, hvilken saasom han haver den Ære at drage udvortes den danske Ridder-Orden, saa lader hand gjerne udj alle occasioner see, at hand drager och indvortes nogen genegenhed for de danske affairer“. Allerede samme Dag kom baade Raadpensionarius de Wit og underholdt sig længe med ham, ligesom ogsaa de Ruijter og Admiral de Ghent „der begge viste sig som tro Tjenere af Eders Majestæt i Anledning af de nuværende Conjuncturer af Affairerne med England“, som dengang (efter Affairen i Bergen) stod noget skarpt overfor Danmark. De vilde gjerne tilskynde til Forsoning og fremhævede, at naar Sømagterne England, Holland og Danmark sluttede sig sammen havde de intet at frygte af nogen Magt i Verden. Næste Relation viser, at Hasselaer var bleven syg og til Adelaers Misfornøjelse ikke kunde antage Kommissionen. Han maatte nu anmode om en anden Kommissær og fik Hr. Borgmester Valchenier¹⁾ „en meget vis og forstandig Mand“, i Forbindelse med de Ruyter²⁾. Den ^{29 Jan.} ~~10 Febr.~~ traadte Kommissionen sammen, og Hollænderne havde medtaget en Hr. Høde³⁾, der var erfaren i „mathematiske Kunster“, hvis Forslag Adelaer imidlertid forkastede, medens Hollænderne holdt derpaa. Resultatet blev foreløbig, at hver skulde prøve paa sin Maade⁴⁾.

¹⁾ Valchenier var uidentvilt den samme Gillis Valchenier, for hvem Adelaers borgerlige Vielse fandt Sted i Amsterdam 23 Juli 1662 (jvfr. Bruun S. 128), medens han endnu var Raadmand. Han var en af Direktørerne i ostindisk Kompagni, udmærkede sig ved sit Mod, da Franskmændene i 1672 truede med at plyndre Amsterdam, og var en fremtrædende Politiker, døde 1682.

²⁾ Høyer forklarer i Relation af 9. Febr. Forholdet saaledes, at Valchenier „skulle haffue at betiene sig, om hannem saa siuntes, aff den Her Admiral Ruyters Advis, och eller tage til sig, huem hand erachtede“.

³⁾ Johan v. Hudde, Herre af Waweren, dengang endnu ung, blev en meget berømt Matematiker, søgt og højagtet af Mænd som Descartes, Leibnitz, Newton m. fl., fortjent ved Slusebygninger ved Amstel, af Amsterdams Sikring mod Franskmændene 1672, og sine videnskabelige Værker, død 1704 (jvfr. v. d. Aa: Biogr. Woordenboek).

⁴⁾ Sekretær Høyer præciserer klarest de forskellige Principper i en Relation af 9 Febr. 1669 (Holland B i Rigsarkivet). Adelaers, som skulde være lettest foreneligt med Traktaterne, bestod i ved Jernkugler at bestemme

De Søfarende, der nu frygtede, at Adelaers Strenghed med Maalingen skulde føre til større Afgifter, gjorde saa mange Op-hævelser, at Valchenier blev i den Grad allarmedet, at ogsaa han nedlagde sin Kommission, med de Ord, at om de Herrer vilde be-tale ham 100000 Gylden af deres egen Pung, vilde han ikke fort-sætte med denne, da han derved vilde paadrage sig alle Skip-peres, Rederes og Borgeres Had og maatte leve i en bestandig Frygt for at de skulde slaa ham ihjel eller rive hans Hus ned fra øverst til nederst. Adelaer siger, at han ikke med Ord kan beskrive, hvilken Komædie der har været desangaaende. De Wit gjorde dog Tumultanterne opmærksomme paa, at de maatte holde sig til Traktaten, og talte i Forsamlingen saaledes til Kongens Fordel, at Folk undrede sig, og gjorde nu den berømte Advokat van Hoop til Kommitteret i Valcheniers Sted med Ordre til at tilendebringe Sagen i Overensstemmelse med Adelaers Forestil-ling. Skibenes Drægtighed blev derefter maalt ved Hjælp af Jern-kugler efter Adelaers Forslag, men ikke ved Beregning af den Vandmængde, Skibet borttrængte. Det vakte nogen Bekymring hos de danske, at det første Skib ved den ny Maaling viste en Del mindre Læster end det før stod angivet for, men i Gennem-snit gav Maalingerne senere endog en ret betydelig større Dræg-tighed end før, til højlydt Glæde for Sekretæren Georg Høyer. Han siger saaledes i en Relation af 21 Maj „at alting er saa-ledes dirigeret aff den Her Gen. Admiral, at Taxatien er endelig bleffwen meget høyere eller advantageusere for hans Mayt, end wel udj førstningen aff beprøffwingen kunde formodes . . . den Hr. Gen. Admiral haffwer widst at obtinere dette som ingen uden en Herre baade aff Iffwer och Welmenenhed, saa wel som

Vægten af Ladningen i tre Skibe af forskellig Slags Konstruktion, og de andre efter disse Forbilleder. Det „som Her Hudden havde optencht“ beskriver Høyer omstændelig saaledes „bestaaer der udj, at det bliffuer præsupponeret, saasom et fast Mathematisk Axioma, at et corpus, som driffwer udj Wandet, støder saa meget Wand bort eller aff sin platz, som det er swært til, og der effter udfundet, huor wechtig en Cubique Fod Wand er, och siden lasten aff et Schib eller det spatium, som lasten haffwer begrebet, affdelt udj Cubique-Føder, til den ende, at mand kand udregne huor mange Cubique-Føder giffwer mig 4000 Pund, huilchet bliffuer taget for en Læst“.

aff saadan autoriteyt och anseelse schulle haffwe kundet obtinere, at aff de 8 beprøffwede Schibe ere allene de tre aller avantageuseste komme udj consideration til at formere en general Regel for de andre Schibe“.

Disse Regler skulde efter samme Brev senere revideres, og der blev ogsaa et Aar efter rettet nogle Detailler (jfr. Bruun) ligesom i senere Tider Generaltoldforvalteren i Norge har udtalt Ønsket om at faa endnu mere i Kassen; men ved at læse Adelaers Relationer faar man det bestemte Indtryk, at han har holdt med Fasthed paa sin Konges Ret efter Instruxen. Naar han gentagende i sine Relationer udtrykker en for os mærkelig Afsky for de „matematiske Konster“, som nu ellers i Videnskaben er sat til Højbords, maa man ikke derfor beskyldte ham for mindre Sands for Matematikken, thi hans Troskab mod Kongens Ordre krævede, at han fulgte Instruxens § 9, der lød paa at „Vores General-Admiral sig dog ikke [skal] indlade udi den paa dette Verk ilde passende Mathematiske Kunst“, hvilket ogsaa andetsteds indskærpedes ham.

Det var ikke faa Skibe det drejede sig om. Den 1ste Maj underskrev Adelaer 162 Maalebrev, Dagen efter 9. Endnu paa Tilbagevejen faa Dage efter havde Adelaer beredt sig paa „en passant“ selv at tage sig af nogle faa Skibe, der var tilbage at maale i Rotterdam, Hoorn og Amsterdam. Han søgte at virke saa meget som muligt, medens han var nærværende, „thi det gaar“, siger han i den sidst bevarede Relation fra ham (af 7 Maj 1669, ny Stil) „som det i Italien almindelige Ordsprog siger: l'Occhio del Patrono ingrassa il Cauallo“¹⁾.

Allerede den 4 Juni 1669 kunde den svenske Diplomat Lilliecrona meddele, at Adeler var kommen til Kjøbenhavn fra Holland og havde gjort Kongen stor Fornøjelse over den Maade, hvorpaa han har udrettet sit Ærinde om Skibsmaalingen, og at Admiralen ikke noksom kunde berømme den Velvillie, han havde mødt hos Generalstaterne i alt, hvad han anmodede dem om²⁾.

Nogle Dage efter dateres det første af de heromhandlede Breve:

¹⁾ Oversat: Herrens Øje faar Hesten til at trives.

²⁾ Se Bechers Saml. til Frederik III's Historie II B. S. 251.

1.

Sijn Exellentie, Mijn Heer De Ruijter.

Naer mijn heer en broeder bedanckt hebbende voor genootene eere, courtosie en onthael, die aen UE. Exellentie in dese contrejen, a la parelje wenste te connen vergoeden.

Mijn arrivement hier sal mijn heer broeder wel verstaen hebben. Heb daerop dadelijck aen sijn Mayesteit, Coninginne, den Prints en t' gansche hof de groetenisse van mijn heer broeder gedaen, Hebben mijn heer broeder hoochlijck doen bedancken, en seer naerstich UE. Exell: gesontheit gevraegt, beklagende de schaede mijn heer broeder aen sijn been gehadt heeft. UE. E. gesondtheit word aen sijn Mayesteits en andre groote heeren taefelen niet vergeten, wenste van harten mijn heer broeder hier te mogen sien, om t'saemen een vrolijcken dach te mogen hebben. Dat niet eerder hebbe geschreven is oorsaek dat geoccupeert ben geweest int remonstreren van de metinge der schepen in Holland, waerover door eenen Daniel Knoop¹⁾ by sijn Majesteit so falschelijck ben aengegeven geweest, als of ick sijn Majesteits interesse niet naer behooren geobserveert hadde. Secretaris Abelin²⁾ sal mijn heer broeder daerover naerder onderricht mondeling connen geven, verhoope doch het voor eerst daerbij blijven sal, hoewel voorsz. Knoop en andre het soecken om te stooten. Mijn heer broeders eigen, neffens de weduwe van Jan van Dorts tot Bergen hoope wel gaen sal³⁾, wenste mijn heer broeder eenige aengenaeme dienst hier doen conde, soude uijt grond mijnes harten geschieden. Ick kan mijn heer broeder niet genoeg schrijven de groote affectie die sijn Majesteit en de Coninginne tot mijn heer broeder hebben; UE. Ed. gelieve de E; E: heeren Borgemeesters van Amsterdam mijnent weegen te groeten en bedancken voor de groote eere en tracta-

¹⁾ Daniel Knoff, f. 1614 † 1687, havde tidligere været i Holland angaaende Skibsmaalingen, blev 1654 Toldforvalter og Direktør for Skibsmaalingen, 1661 Generaltold- og Tiendeforvalter søndenfelds og siden Amtmand over forskellige Amter i Norge, se nærmere Biogr. Lex.

²⁾ Rasmus Abelin havde i 1659 været Sekretær ved Otte Krag's og Godske von Buchwaldts Ambassade i Holland og fik samme Aar, d. 31 Oct., Bestalling til „at korrespondere og skrive hid, hvad skrivværdigt kan falde paa de Steder, hvor han henrejsendes vorder være sig Flandern, Brabant, Holland, England, Frankrig eller andre Steder (Stolpe: Dagspressen i Danm. I S. 110 og flere „sjællandske Missiver“ fra samme Aar). Det er aabenbart den samme „store Voyageur og Philosophus Abelin“, over hvem Holberg i sin Bergen Beskrivelse (S. 96) undrer sig, at han, efter saa længe at have boet i Italien „kunde persvadere sig til at bortdrive sin Alderdom udi Bergen“, hvor Holberg i sin Barndom saa ham, kun lidet agtet. I sin Niels Klim lader Holberg den gamle Abelin modtage

1.

Hans Excellence, min Herre De Ruijter!

Næst at takke min Herre og Broder for den nydte Ære, Courtoisie og Traktering, kunde jeg ønske at gengælde Eders Excellence den à la pareille her i disse Verdensegne.

Min Arrivement hertil vil min Herr Broder vel have erfaret. Jeg har strax derefter bragt Hans Majestæt, Dronningen, Prinsen og det ganske Hof Hilsenerne fra min Herr Broder. De have højliggen ladet min Herr Broder takke og meget flittigt spurgt til Eders Excellences Sundhed, beklagende den Skade min Herr Broder har faaet paa sit Been. Eders Excellences Sundhed bliver ikke glemt ved Hans Majestæts og andre store Herrers Taffeler. Jeg vilde af Hjertets ønske at kunne se min Herr Broder her for at kunne faa en glad Dag sammen. Naar jeg ikke før har skrevet, er Aarsagen den, at jeg har været occuperet med at rémonstrere om Skibsmaalingen i Holland, hvorom der af en Daniel Knoop¹⁾ er blevet givet falsk Besked til Hans Majestæt, som om jeg ikke havde observeret Hans Majestæts Interesse behørigt. Sekretær Abelin²⁾ skal mundtlig kunne give min Herr Broder nærmere Underretning derom. Forhaaber dog at det for det første skal blive derved, hvorvel fornævnte Knoop og andre søge at omstøde det. Min Herr Broders egen [Sag] og den om Enken efter Jan van Dort fra Bergen haaber jeg skal løbe vel af³⁾; jeg vilde ønske, at jeg kunde gjøre min Herr Broder nogen angennem Tjeneste her; det skulde ske af Hjertens Grund. Jeg kan ikke noksom beskrive min Herr Broder den store Affection som Hans Majestæt og Dronningen have til min Herr Broder. Eders Excellence behage at hilse de velædle Herrer Borgemestere af Amsterdam fra mig og takke for den store Ære og Tractement. Jeg vilde ønske, jeg havde dem her. Jeg skulde da

den til Bergen fra sin underjordiske Rejse hjemvendende Niels Klim, og han fingerer at dennes Rejsebeskrivelse er fundet i Abelins Bibliotek. (Niels Klims underjordiske Rejse af Holberg, oversat af Dorph, med Oplysninger af Werlauff, Kbh. 1841 S. 241, 281 jfr. 291).

³⁾ Det synes, at de Ruijter har interesseret sig for Enken efter Jon van Dort, en hollandsk Søofficer, som i dansk Tjeneste blev skudt i en Kamp med et engelsk Skib og begravet i Holmens Kirke i Kjøbenhavn d. 27. Maj 1667 (jfr. H. D. Lind: Frederik III's Sømagt S. 271). Kongen havde allerede d. 23. Dec. 1667 i denne Sag resolveret, at der skulde udbetales Enken 1000 Gylden. Den 9. Aug. 1669 giver Adelaer og de øvrige Admiralitetsberrer Klingenberg Anvisning paa at udbetale Enken denne Sum af Subsidiépene (Admiralitetets Registerbog contra Skatkammeret 1668 — 70 f. 148, Rigsarkivet). Noget Brev fra de Ruijter til Frederik III i 1669 om dennes andre Anliggender kendes ikke.

mente, wenste haer hier hadde, soude haer naer behooren wederom onthaelen. Gelieft aen den heer Borgemeester Vlooswijck¹⁾ te seggen dat ick hier mijn seeschoenen aen hebbe²⁾, en bij aldien het geluck hier had, hem te moogen sien, soude wel glas om glas met hem drincken en so bestooven maecken als hij mij dede³⁾, versoecke vriendelijck mijn heer broeder syn liefste⁴⁾ van mij ende mijn liefste⁵⁾ te groeten, en blijve naer groetenisse Mijn heer broeders

Oetmoedigsten dienaer

Am: Cava: Curt Adelaer.

Copenhagen den $\frac{12}{22}$ Junij 1669.

In dorso het adress: „Son Excell: Monsigneur Chevallier Michiel De Ruijter, general admiral de Hollandia à Amsterdam.“

2.

Son Excellentie.

Naer dat mijn heer broeders aengenaeme missive sub dato 19 Julij mij is geworden, ende selve verstaen hebbe mijn heer broeder goede affectioneerde intentie met versenden van die drie portretten ende uijtmuntende schoone leesten per schipper Rijntje Intes, vaerende met een nieuwe galioet om voorsz. portretten te offereren aen sijn Koninklijke Majesteit: soo is mij leet dit aen mijn heer broeder te communi- ceeren, dat mij gescreven is van mijn commis uyt Jutlandt, dat een

1) Cornelis van Vlooswijck, Herre af Vlooswijck, Diemsbrock og Paapenkop, Borgmester i Amsterdam, hørte ogsaa i Trængselsaaret 1672 til Amsterdams patriotiske Styrere, der fik det ansvarsfulde Hverv at lede Vandet ind gennem Digerne, hvorved det lykkedes ved Orlogsskibenes Hjælp at afværge Franskmændenes farlige Angreb (jfr. Wagenaer: Amsterdam 1760, I, S. 627 m. fl. St.).

2) Ved det hollandske Udtryk om Søskoene sigtes til at A. her føler sig hjemme som paa et Skibsdæk, hvor han forstaar at gjøre et kort og et langt Ben, som man siger paa Dansk.

3) Historikeren, Professor Kernkamp fra Utrecht har været saa venlig at gjøre mig opmærksom paa, at det Gilde, hvortil herved sigtes, findes beskrevet i hans Udgave af Hans Bontemantels Skrift om „De Regeeringe van Amsterdam soo in 't civiel als crimineel en militaire (1653—72)“ 2 Del, S. 510. (Werken uitgeg. door het Historisch Genootschap te Utrecht, derde Serie N. 8). Under Titelen: „Maaltijd aangeboden aan den Deenschen admiraal Curt Adler“ fortælles ganske kortelig, at Curt Adelaer d. 11 Febr. 1669, altsaa kort efter hans Ankomst til Holland for at forhandle om Skibsmaalingen, blev trakteret af Amsterdams Borgmestere paa Cleveniersdoelen, et bekendt Skyttegildeforsamlingssted. Øverst ved Taffelet sad Curt Adelaer med Michiel de Ruijter paa højre Side og den som Gesandt i Danmark bekendte Amerongen til venstre. Tilstede var ogsaa de siden af Amsterdams Forsvar i 1672 bekendte Borgmestre

her underholde dem paa behørig Maade igjen. Behag at sigte Herr Borgemester Vlooswijck¹⁾, at her har jeg mine Søsko paa²⁾, og ifald jeg havde den Lykke at kunne se ham her, skulde jeg vel drikke Glas om Glas med ham og gjøre ham lige saa beskænket, som han gjorde mig³⁾.

Jeg beder venligt hilse min Herr Broders Kjæreste⁴⁾ fra mig og min Kjæreste⁵⁾ og forbliver næst Hilsen min Herr Broders

Ydmygste tiener

Am: Cava: Curt Adelaer.

Kjøbenhavn den $\frac{12}{22}$ Juni 1669.

Udskrift. „Hans Excellence Monseigneur, Chevalier Michiel De Ruyter, General Admiral at Holland i Amsterdam“.

2.

Deres Excellence!

Efter at have modtaget min Herr Broders angenehme Missive sub dato 19 Juli og have erfaret min Herr Broders vel affectionerte Intention med Forsendelsen af de tre Portræter og udmærket smukke Rammer med Skipper Ryntje Intes, der foer med en ny Galiot, for at offerere fornævnte Portræter til Hans Kongelige Majestæt, saa er det mig bedrøveligt at communicere min Herr Broder, at det er skrevet mig til fra min Commissionær i Jylland, at et Skib kaldet „Vergulde

Vlooswijck og Pancras og den danskvenlige Diplomat van Beuningen (se nedenfor) med flere Magistratspersoner, hvoriblandt fornævnte Bontemantel, som om Festen i øvrigt skriver: „Maaltidet var fornøjeligt, dog blev der drukket noget stærkt, saa at paa Grund af den danske Admirals Jovialitet (gulharticheijt) denne meget beskænket blev kjørt hjem i en Lejeslæde. hvorover han, da han var kommen til Danmark, ofte ønskede at kunne traktere Hr. Vlooswijck der paa samme Maade. Han var en Herre af stor Belevenhed og Beskedenhed (discretie), som havde tjent Signoriet i Venedig mod Tyrkerne“. Det er ganske morsomt at se, hvor rigtigt Bontemantel referer Curt Adelaers i dette Brev udtrykte gode Villie til at betale Borgmester Vlooswijck med samme Mønt. Bontemantel tilføjer derhos, at dette Maaltid havde kostet 580 Gylden, og Slutningen af hans Udtalelse har som før berørt en særlig Interesse som Modvægt imod de uden Hjemmel fremførte Beskyldninger mod Adelaer for Praleri, som jeg hidtil intetsteds har fundet støttet af *Samtidens* Vidnesbyrd

*) De Ruijters tredie Hustru Anna v. Gelder, Enke efter Skipper Jan Pauluszoon, f. 1614 i Vlissingen, hvem han ægtede 8 Jan. 1652. Hun holdt ved sine jævne Sæder ogsaa efter Mandens Ophøjelse og siges at have gjort de spanske Gesandter, der efter Mandens Død overbragte dennes Hertugtittel, bekymrede ved selv at vaske sine blaa Forklæder og gaa med Torvekurv paa Armen ogsaa efter at hun var bleven Hertuginde.

5) Adelaers anden Hustru, den amsterdamske Købmandsdatter Anna Pelt.

schip genaemt Vergulde Staer, per schipper Court Clasen commende van Amsterdam¹⁾ ende den 28 passado bij Voorby Strand genaemt, is voorsz. schip gestrandt ende het volck altermael gebergt²⁾, ende heft voorsz. commis mij geadverteert dat een brieff bij voorsz. schipper gevonden hebbe, welck aen mij soude geadressert sijn met eenige portretten van mijn heer broeder, sulckx met leetwesen datlijck aen sijn Coninglijke Majesteit mijn heer broeders brieff³⁾ overgegeven ende verhaelt hebbe, welck sijn Majesteit seer leet ende onaengenaem was te hooren, doch met sulcken vriendlick discours sijn Majesteit daerbyvoegte ende sijde beter het portreet verdroncken als de man, Maer soo mijn heer broeder geliefte aen sijn Majesteit daer over te schrijven dat mijn heer broeder leet is ende soo sijn Majesteit sulc diergelijcke portreetten gelieft wederom te hebben, soude mijn heer eenige wederom laeten maecken, het sall myn heer broeder geen schade sijn. Ick kan niet gnoegsaem schrijven wat geneegenhyt ende sonderling verlangen sijn Majesteit hebbe naer mijn heer broeder portrett. Soodrae wat verneemen can van voorsz. portretten welck in voorsz. schip gewest, daarvan wat te rechte geraeckt is, sall mijn heer broeder sulx laeten weeten. Bedancke UE. voor de groote moeite genomen ende oncosten gedaen hebben om sulx te stueren, maer hetselve mij leet is dat het soo gegaen is, voor recommende UE. broeder onder die protection Godes ende verblyve nae mijn dienstwillige gebiedenisse aen mijn heer broeders ende desselfs familia

Son Excellentie's

Dven ende oetmoedige dienaer ende broeder

Am: Cava: Curt Adelaer:

Christianshaven den 10 Augusti 1669.

In dorso staat het adres: „Son Excellence, Monsigneur Michiel De Ruijter, Chevallier en generael admirael de Hollandie à Amsterdam“.

3.

Son Excellence.

Dat ick monsieur niet eerder gescreven hebbe is d'oorzaeck soo lang gewacht hebbe, omdat ick wat gewis aen monfrère soude com-

¹⁾ Eftersætningen synes at mangle (om at denne Skipper meddeler det andet Skibs Stranding).

²⁾ Landsarkivar Saxild har velvilligst undersøgt, om der i Arkivet i Viborg skulde findes nærmere Data om denne Stranding ved Voorby eller Fureby Strand bevarede, men desværre forgæves.

³⁾ Formentlig et nu tabt Følgebrev med Portræterne.

⁴⁾ Dette synes allerede at være sket samme Aar. Thi i G. Brandt: Het Leven van de Ruijter. Amsterdam 1699, S 620 meddeles, at de Ruyter i 1669 paa Kongens Begæring lod sig male og sendte Billedet til Kjøben-

Staer“, Skipper Court Claesen, kommende fra Amsterdam¹⁾, og den 28. forrige Maaned er ved den saa kaldte Voorby Strand fornævnte Skib strandet og Folkene allesammen bjergede²⁾; og har før omtalte Commissionær averteret mig om, at han havde fundet et Brev hos fornævnte Skipper, som var adresseret til mig, med nogle Portraiter fra min Herr Broder. Derefter har jeg med Bedrøvelse strax overgivet min Herr Broders Brev til Hans Kongelige Mayestæt³⁾ og berettet dette, hvilket var Hans Mayestæt meget bedrøveligt og uangenemt at høre; dog med saadan venlig Discours tilføjede Hans Mayestæt: „bedre at Portraitet druknede end Manden“. Men hvis min Herr Broder behagede derom at skrive til Hans Mayestæt, at min Herr Broder er bedrøvet derover og, hvis det behagede Hans Mayestæt atter at modtage ligesaadanne Portraiter, vilde lade nogle gjøre paany, saa skal det ikke være min Herr Broder nogen Skade til⁴⁾.

Jeg kan ikke noksom beskrive, hvad Genegenhed og synderlig Forlangende Hans Mayestæt har efter min Herr Broders Portrait. Saasnart jeg kan fornemme noget om førnævnte Portraiter, som have været i fornævnte Skib, at deraf noget er kommet til Veie, skal jeg lade min Herr Broder saadant vide. Jeg takker Eders Exc. for den store anvendte Møje og gjordte Omkostninger for at sende sligt, men det er ogsaa mig bedrøveligt, at det er gaaet saaledes til. Jeg re-commanderer Eder, ædle Broder, under Guds Protection og forbliver tjensterbødig min Her Broders og Families

Eders Excellences

tjenstvillige og ydmyge Tjener og Broder

Am. Cava. Curt Adelaer.

Christianshavn den 10 Aug. 1669.

Udskrift: Hans Excellence, Monseigneur Michiel de Ruijter, Chevalier og General Admiral af Holland i Amsterdam.

3.

Hans Excellence!

Grunden til, at jeg ikke før har skrevet Monsieur til, er at jeg har ventet saa længe, for at jeg kunde faa noget sikkert at communi-

havn, hvor det blev overleveret Kongen af Adelaer i Nærværelse af Dronningen, Rigsraaderne og Hoffet, og at Kongen modtog Billedet med ingen ringe Glæde med Ordene, at det ved sin udmærkede Lighed behagede ham i høj Grad, og at han længe havde længtes efter at beskue Billedet af en saa stor Søhelt og derved tænke paa hans Person, hans Dyder, Bedrifter og Tjenester. Dette Billede er sikkert det udmærkede Maleri af Ferdinand Bol, der endnu hænger paa Kunstsamlingen, og hvoraf en Gengivelse findes i dette Tidsskrifts 5. Række 2. Bind jfr. Illustr. Tid. 1907 N. 25.

municeren. Naer dat ick sijn Majjesteit bericht hadde van sieur Gaerman, dat monsieur is affgetrocken die Princessestur ende 't percento voor specie Rd is sijn Majjesteit heel malcontent daerover gewest ende desen sieur Gaerman is affgesett van sijn officie, welcke is in sijn plats gecommen sieur Hans Christoffersen, die sall monsieur wederom goed doen van wegen het Princessestur ende van die specie Rxd. ende monsieur sall altijdt betaelt worden als voor desen gedaen is¹⁾. Sijn Majjesteit verlangt seer naer monsieur's contrefej ende ick kan monsieur niet genoegh schrijven, wat inclination sijn Majjesteit tot monsieur draegt. Aengaende de capitijns weduwe van Dort, sall mijn heer Clingenbergh²⁾ ordre geven aen mijn heer Marcelis³⁾ dat sij van die supcidie penningen betaelt sall worden⁴⁾. Neffens verstaen hebben monsieur soon joncker Engell⁵⁾ thuijs gecommen welck mij lieff is. Monsieur gelieft een goede portur voor hem uijt te soecken dat in edele dame is, om altijdt Monsieur groote nahm in de noblesse mochte blijven, hetwelck sijn Majjesteit geern soude sien en heel angenahm sijn. Vors gelieft monsieur mij te commendeeren in watt occasion monsieur dienen can sall niet naerlaeten U monsieur gehoorsaem dienaer te verblijve

Mon frère

Dienstwilliger dienaer en broeder:

Am: Cava: Curt Adelaer.

In dorso staet: „Ontfangen den 12 Agustij 1669⁶⁾ Amsterdam:“ en het adres: „Son Excellence Monsigneur Chevallier Michiel de Ruijter, generael admiraell des Stadt: Hollandia à Amsterdam.“

¹⁾ Om den bekendte Generaltoldforvalter og Præsident i Bergen, Holbergs Gudsader, Herman Garman, f. 1612 † 1674, se ovenfor 3 R. III B., S. 153. — Her faar man uventet Grunden til hans Afsked som Generaltoldforvalter at vide. Omstændighederne tyder paa, at han helt uforskyldt maatte offre sin Stilling for at Kongen kunde undgaa at krænke de Ruijter. Thi et i Rigsarkivet bevaret Regnskab over Prinsessestyren til Frederik III's Døttre viser, at Lorenz Tuxen virkelig havde faaet Ordre til at indkræve denne Skat af alle Besoldinger, Pensioner, Benaadinger „uden Undskyldning“, og at bl. a. de Ruijter heri allerede var sat til at betale 160 Rd. af sine 800 Rd. Var der ikke lovligt blevet afdraget et Beløb for ham, havde det næppe heller været nødvendigt, at der den 24 Dcbr. 1669, altsaa efter dette Brev, efter kongelig Ordre og alleruderdanigst Ansøgning efterlodes „den hollandsche Admiral Reuter hvis Prinsessindestyr hand paa den aff os bevilgede Pension tilkommer at erlegge“ og tilbagegaves hvad han havde erlagt (jfr. Rentek. Exp. Prot. N. 11, 1669—70, i Rigsarkivet). Alligevel fik den 22 Juli 1669 ifølge samme Kilde Generaltoldforvalter nordenfjelds Herman Garman den Ordre „sig ikke videre med samme Bestilling at befatte“, og samme Dag fik Hans Christophersen Hjort Bestillingen som Generaltoldforvalter i hans Sted (Rentek. Bestallingsprot.). Men det var jo ogsaa meget ubelejligt for Kongen, at Afdraget skulde ske omtrent samtidigt med at de Ruijter sendte Kongen Gaver. Curt Adelaer fremfører atter i et følgende Brev Undskyldninger i samme Anledning.

cere mon frère. Efter at jeg havde berettet Hans Mayestæt om Sieur Gaerman, at Monsieur er bleven aftrukken Princessestyren og en Procent for Specie Rigsdaler er Hans Mayestæt bleven hel malcontent derover, og denne Sieur Gaerman er bleven afsat fra sit Embede, og i hans Sted er kommen Sieur Hans Christoffersen, som atter skal godtgøre Monsieur Princesse styren og Specie Rigsdaleren, og Monsieur skal altid vorde betalt som før dette sket er¹⁾. Hans Mayestæt længes meget efter Monsieurs Contrafey, og jeg kan ikke noksom beskrive Monsieur hvad Inclination Hans Mayestæt bærer til Monsieur.

Angaaende Capitain van Dorts Enke skal jeg give min Herr Clingenbergh²⁾ Ordre til min Herr Marcellis³⁾, at de skal blive betalt af Subsidie-Pengene⁴⁾. Jeg har derhos faaet at vide, at Monsieurs Søn Junker Engell⁵⁾ er kommen hjem, hvilket er mig kjært. Monsieur behage at udsøge et godt Parti til ham, som er en adelig Dame, for at Monsieurs store Navn altid kunde blive i Noblessen, hvilket Hans Mayestæt gerne skulde se og vilde være ham helt angenemt. Fremdeles behage Monsieur at commandere mig; i hvad Occasion jeg kan tiene Monsieur, skal jeg ikke efterlade at forblive Eder Monsieur en lydig Tjener

Mon frère

Tienstvillige Tjener og Broder

Am. Cava. Curt Adelaer.

Udenpaa staar: „Modtaget den 12 Augusti 1669. Amsterdam* og Adressen: Hans Excellence, Monseigneur, Chevalier Michiel de Ruijter, General Admiral af Staten Hollandia, i Amsterdam.

²⁾ Generalpostmester, Admiralitetsraad og dengang Gesandt i Nederlandene Poul v. Klingenberg, f. 1615 † 1690, adlet 4 Sept. 1669, jfr. biogr. Lex.

³⁾ Gabriel Marselius, bekendt Leder af et stort Handelshus i Amsterdam, som gennem sine Forretninger med den danske Stat erhvervede betydelige Fordringer og Godser i Danmark og Norge og adledes 1665 af Fr. III, jfr. biogr. Lex.

⁴⁾ Om Betalingen til Jan van Dorts Enke se foran.

⁵⁾ Michiel de Ruijters eneste og lovende Søn Engel de Ruijter, f. 1649, var nær jævnaldrende med Adellers Søn Sivert, og havde en lignende Skæbne som denne. Han avancerede hurtigt til Schouthynacht (1673) og Viceadmiral, og døde ung og ugift 1683. Han bevarede Faderens Interesse for Danmark, og gjorde her Tjeneste som Schouthynacht i 1676 og modtog, medens han laa med en dansk Eskadre ved Rügen, Spaniens ærefulde Tilbud om den Hertugtittel, som ikke naaede Faderen før hans Død; beskeden som han var, foretrak han at ombytte den med en Barontitel. Hans Portræt er gengivet i Illustreret Tidende for 23 Marts 1907. (Se Brandt og de Jonges førnævnte Værker).

⁶⁾ Brevet er udateret; maa været efter d. 22 Juli 1669, da Hans Christoffersen blev Generaltoldforvalter, og før 12 Aug., da Brevet modtoges i Amsterdam.

4.

Mijnheer en broeder.

Mijnen laetsten aen mijn heer broeder is geweest den 22 October, waer aen mijn referere. Seedert van mijn heer broeder niet vernoomen. Per t' schip de Son van Vlieland heb aen sijn EEd: mijn heer broeder gesonden een vat puijck Lubs seebier en per schipper Glaesmaecker van Vlielandt een hock met 5 kalckoene en 5 ganse, verhoope die sijn Exellencie mijn heer broeder wel sullen ter hand gecomen sijn, d' rariteiten en vruchten van dit landt, sijn mijn heer broeder wel bekendt wat sobertjes vallen, en in geen comparatie comen bij die van Spanje of Italien, daerom versoecke mijn heer broeder dees kleijnicheijt gelieve in danck aen te neemen.

Ons genadigsten heer en Cooninck doet UE. Exellencie hartelijk groeten en voor dees tijt niet anders hebbende als presentatie van mijnen dienst en d' groetenisse aen mijn heer broeders allerliefste, den heer van Beuningen¹⁾, Vlooswijck en andre heeren en vrienden, blijve

UE. Excellents

Ootmoedigsten dienaar

Am: Cava: Curt Adelaer.

P. S. Mijn heer broeder, ick soude wel ijs gestuurt hebben aen d'heeren Burgemeesters, dan heb het wegen de soberheit van onse landvruchten niet doen durven.

Copenhagen, 27 November 1669.

In dorso staat het adres: „Á son Excellence Monseigneur Le Chevallier de Ruijter, admiral des Provinces Unies du Pays Bais à Amsterdam“.

5.

Mijnheer en Broeder.

Het heft UE. Excellencie belijft mij te vereeren met UEd: aen-genaeme letter sub dato December, in afneemen uijt mijn schrijven ge-

¹⁾ Den bekendte danskvenlige hollandske Diplomat Koenraad van Beuningen, hvis Fader var Borgmester i Amsterdam, hvor han fødtes i 1622. Alle-rede 1643 blev han Dr. utriusque juris og samme Aar udnævnt til Amsterdams Sekretær, men vilde betakke sig for Posten, da han ikke mente at have Forstand nok til at udfylde den, medens hans Bedstemoder var af en anden Mening og sagde: Du er jo nok ung, men tag bare imod den, Du kan ikke tro, med hvor lidt Forstand man kan regere et Land. Tungsindig tog han 1650 Afsked med Stilling og sin Familie og beredte sig til Christi tusindaarige Rige her paa Jorden. 1651 blev han Pensionær af Amsterdam. 1652 sendt til Dronning Christine af Sverrig. 1654 til Stade, hvor han forgæves søgte at mægle mellem Svenskerne og Staden Bremen og mer end een Gang kom i heftig Strid med Karl Gustaf. Det var van Beuningen, der engang, da denne truede med at lukke Sundet,

4.

Min Herre og Broder!

Mit Sidste til min Herr Broder har været af 22 October, hvortil jeg refererer. Siden har jeg ikke fornummet noget fra min Herr Broder. Per Skibet „de Son van Vlieland“ har jeg sendt Hans Exc., min Herr Broder, et Fad bedste lybsk Skibsøl og per Skipper Glaesmaecker af Vlieland en Kasse med 5 Kalkuner og 5 Gæs. Forhaaber de skulle komme Hans Excellence, min Herr Broder vel til Hænde. Rariteter og Frugter af dette Land falder, som min Herr Broder er vel bekendt, noget sobert, og komme ikke i nogen Comparition med dem fra Spanien eller Italien, derfor beder jeg min Herr Broder behage at tage til Takke med disse Smaating.

Vor naadigste Herre og Konge lader Eders Excellence hjertelig hilse, og da jeg for Tiden ikke har andet end at præsentere min Tjeneste og Hilsen til min Herr Broders Allerkjæreste, Herr van Beuningen¹⁾, Vlooswijck, og andre Herrer og Venner, bliver jeg

Eders Excellences

ydmygste Tjener

Am. Cava. Curt Adelaer.

P. S. Min Herr Broder, jeg skulde vel nu have sendt til De Herrer Borgmestere, men har for vort Lands Frugters Tarveligheds Skyld, ikke turdet vove det.

Kjøbenhavn, 27 November 1669.

Udskrift: Til Hans Excellence, Monseigneur, Chevalier de Ruijter, Admiral i de Forenede Provindser af Nederlandene, i Amsterdam.

5.

Min Herre og Broder!

Det har behaget Eders Excellence at bæere mig med Eders angeneme Brev sub Dato December. Som Deres Excellenee ved min

sagde: Deres Majestæt maa vide, at jeg har set Nøglerne til Sundet ligge i Amsterdams Dokker. Ikke længe efter var han Gesandt i Kjøbenhavn, hvor man gav ham Skylden for at have raadet til at bekrige Sverrig, og ved Kbhs. Belejring var han nær faldet i Hænderne paa Karl Gustaf, der hadede ham. 1660 sendtes han til Frankrig; og hans Talenter var saa fremragende, at Ludvig XIV i 1666 bød ham 100000 Rigsd. aarlig. for at nedsætte sig med Familie i Frankrig. Siden var han ogsaa Gesandt i England. Han skildres som skarp af Forstand, levende af Aand, klar i at udtrykke sig, med en forbausende Lærdom uden Praleri, ærlig og sandhedskærlig. I sin gamle Alder fordunkledes dog hans Aand, og han døde 1693 uden at efterlade Børn i sit Ægteskab med Johanna Bartolotte van Heuvel. (Jfr. nærm. A. J. van der Aa: Biogr. Woordenboek der Nederlanden).

lijck uijt mijn heer Caricius¹⁾ sijn schrijven voor eenige tijdt aen UE. Exc: geadviseert hadde, wegen de cortage van UE. Exl: pension door die tolverwalters²⁾ gedaen, soo hebbe daerover met den heer schatmeester gesproocken en sijde mij dat al voor lang ordre gestelt war aen de tolverwalters dat sij UE: Exl: ten vollen contentement sauden geven als voor desen ende hij was heel over verwondert, waerop antwoorte dat sulx niet geschiet en war en heft daerop datelijck laeten naervraegen, soo bevinde, hij in abuijsen van de Cancellij-boode, te sijn, welcke alle die brieven aen posthuijs brenge, hadde vergeeten de ordre off den brieven daer d'ordre in waer dien postdag niet bestelt, welcke 8 dagen prolongeerte, soodat nu all in Bergen off aen de tolverwalter is weder gecommen ende alreets ordre heft sulx UE. Exll: te conteeren, tot dien overvloet soo is noch een andre schrijven uijtgegaen aen H. tolverwalters die nu in H: Herman Gaermans plats gecommen is genaent Hans Christoffersen, als copia hier neffens sende, dat UE. Exl. datelijck aen hem gelieft te senden ende te schrijven off het war, dat den aen hem niet en war gecommen dat hij dan datelijck contentement aen UE. Exl: off UE. commis costi sauden geven, soo dat niet twijffelen will off UE. Exll: satisfactie becommen sall, en is mij leet dat sulx niet gelijk als het behoort te sijn eeter geschiet is. Sijn Majesteit hebbe ick het ooc voorgedraegen ende nam het heel qualyck op, welcke datelijck ordre gaff aen den heer Schatmeester dat aen den tolverwalter schriuen saude, gelijk voor verhaelt heft, en het is mij aengenaem te verstaen dat UE. Exll: ontfangen heft die wijnige vruchten van onsen landt aen UE. Exell: geenvoijeert maer twijffele doordien het soo qualijck weer is geweest, ende lang onder wegen, dat het soo niet en is, gelijk als het wel behoort te sijn. Neffens is mij lieff te vezstaen dat het seebier UE. Exll: met meerder andre heeren ende vrienden heft smackelijck geconsummeert, en hiertoe niets van consideratie te voegen hebbende als wense UE. Exll. en desselfs alleliefste met lieve kindern een gelijklijcke ende zeegenrijcken niewes jaer met al geluckelijcke prosperiteet ende welvaart naer eegen wens ende begeeren neffens de gebiedenisse aen UE. Exll: ende deselfs allerliefste ende familia mitsgaders bij occasion alle andre heeren ende vrienden recommenderende onder protection Godts ende verblijvende

Mijn heer en broeder

Uwe Exies oetmoedige dienaar en broeder

Am: Cava: Curt Adelaer.

Christianshaven den primo Januarij 1670.

In dorso staat het adres: „Son Excellentie Monsieigneur Chavalier Michil De Ruijter, General. L. admirael des Unie provincie à Amsterdam.“

¹⁾ Peder Charisius, død 1683, Søn af den bekendte Statsmand Jonas Charisius, i en lang Række af Aar dansk Resident i Nederlandene, derefter 1669 Amtmand i Aalborghus. Se nærmere Biogr. Lexikon.

Skrivelse ligesom ogsaa min Herr Caricius's¹⁾ Skrivelse for nogen Tid siden var averteret angaaende den Cortage i Eders Excellences Pension som var gjort af Toldforvalteren²⁾, saa har jeg talt derom med Skatmesteren, og han sagde mig, at der allerede for lang Tid siden var tilstillet Toldforvalterne Ordre, om at de skulde give E. Ex. fuld Contentement som før dette, og han var helt forundret derover, hvorpaa han svarede, at saadant ikke var sket og har strax ladet spørge derom. Nu finder han det at ligge i en Fejl af Cancellibudet, som bringer alle Brevene til Posthuset, idet han havde forglemt at besørge Ordren eller det Brev, hvori Ordren var, den Postdag, som (derfor) prolongerede 8 Dage, saa at nu alt senere er kommet til Bergen eller til Toldforvalteren, og han allerede har Ordre til at contentere Eders E. Excell. saadant. Til en Overflod saa er endnu en anden Skrivelse udgaaen til Hr. Toldforvalteren, som nu er kommen i Hr. Herman Gaarmans Sted, kaldet Hans Christoffersen, hvoraf jeg herhos sender Copi, som E. Exl. strax behage at sende ham og tilskrive, hvis det skulde være, at den ikke var kommen til ham, at han da strax skulde give Contentement til E. Exc. eller Eders Commissionær, saa at jeg ikke vil betvivle, at Eders Exc. skal bekomme Satisfaction. Det er mig kedsommeligt, at saadant ikke, som behørigt var, er sket før. Hans Mayestæt har jeg ogsaa foredraget det, og han tog det helt ilde op, og gav strax Ordre til Hr. Skatmesteren, at han skulde skrive til Toldforvalteren, som jeg før har berettet³⁾. Og det er mig angeneemt at erfare, at Eders Exc. har modtaget de faa Frugter af vort Land, der var sendt E. Exc., men tvivler, da det har været saa slet Vejr, og de vare saa længe under Vejs, at de ere saaledes som de burde være. Derhos er det mig kært at høre, at Exc. med flere andre Herrer og Venner har consumeret Skibsøllet med god Appetit. Og da jeg hertil intet af Consideration har at føje, ønsker jeg Eders Exc. og Deres Allerkæreste med kjære Børn et lykkeligt og velsignet Nytaar med al lykkelig Prosperitet og Velfærd efter eget Ønske og Begær, med Compliment til E. Exc. og Deres Allerkæreste og Familie samt ved Occasion alle andre Herrer og Venner, recommanderende under Guds Protection og forblivende

Min Herre og Broders

Eders Exc's ydmyge Tjener og Broder

Am: Cava: Curt Adelaer.

Christianshavn den primo Januarij 1670.

Udskrift: Hans Excellence, Monseigneur, Chevalier Michil De Ruijter, General. L. Admiral af de Forenede Provindser, Amsterdam.

¹⁾ Herman Garmann, jfr. ovenfor S. 216.

²⁾ Om hele denne Sag henvises nærmere til Noten S. 216.

Sijn Excellentie.

Ick hebbe Uwe Exll. aengenaeme missive sub dato primo hujus ontfangen, soo dient deses UExll. met leetwesen, Godt betert, tadvi-seeren dese nieuwe doch droewige tijdinge, hoe dat sijn Majesteit, mijn genaadige heer ende Coningh, den 9 hujus is overleeden en in de Heere enslaepen. Godt geve sijn Majesteit seel een zeeliche opstanding. Sijn Majesteit seelicher gedachtenis, heft maer op derden dag sieck geleegeen, naerdat ick 3 dagen te vooren met sijn Majesteit seelicher over taffel des avonts gewest, hebbe sijn Majesteit seelicher, Uwe Exell: schrijven dien avont laeten leesen, dat UExll. schrijft Uwe Exll: eere bij sijn Majesteit bewaeren saude, sijde sijn Majesteit seel: hog loff-licker gedachtenis, den Goeden Ruijter, denckt hij dat sijn vriend niet en bin, selve avont was sijn Majesteit seelicher vries ende gesont, des sondags wat onpasselijck geworden, Mandags ende Dingsdags te bette gelegte hebbende, is als voorsz den 9 ditto des middags tuschen 12 en 1 uhren, soo schierlijck van en quataer ende vercautenis in sijn Majesteits auderdom 61 jaeren overleeden en seer christelijck gestorven, en wij minister hebben des naemiddags datelijck sijn Coninglijcke Hooghijt, nu onsen genaadigen heer ende Coning Christianus Quintus, wederom geswooren, hoopende, dat wij aen sijn Majesteit een genaadigen heer ende Conningh hebben sall, alsoo sijn Majesteit een Godt vresende ende verstandigen heer is ende versiert met alle Coninglijcke gaven, soodat wij alles goet van sijn Majesteit verwachten heft. Godt geve sijn Majesteit lang leven ende geluckelijcke regeringh, Waermede eijndige en befehle Uwe Excll: in de protexion Godts met desselfs allerliefste ende geheele familia, versoeckende de gebiedenis te doen ende verblijve altijt

Sijn Exellentie

Mijn heer en broeder oetmoedige dienaer ende broeder

Am. Cava: Curt Adelaer.

Christianshaven den 12 Febr: 1670.

P. S. Saude mijn broeder raeten dat UE. aen sijn Majesteit onsen nadigste heer ende Coningh schrijven en sall sijn Majesteit aengenaem sijn, ick sall sijn Majesteit overgeeven.

Son Exellentie.

Ick bevinde Uw. Excie aengenaeme missive van 6 Martij stijlo novo, lestleeden gescreven uijt Amsterdam, met ingelegten missive van

¹⁾ Sygdommen, som i Datidens Sprog kaldtes Stickflod, og med en moderne Benævneelse krupøs Pneumoni, begyndte netop Natten mellem 6 og 7 Febr.

6.

Hans Excellence!

Jeg har modtaget Eders Excellences angeneme Missive sub dato primo hujus, og tjener dette med Sorg, Gud bedre det, til at advisere Eders Excell. om denne ny og bedrøvelige Tidende, hvorledes min naadige Herre og Konge den 9 hujus er død og indsovet i Herren. Gud give Hans sal. Mayestæt en salig Opstandelse. Hans Mayestæt, salig Ihukommelse, har kun paa tredie Dag ligget syg, efter at jeg tre Dage i Forvejen havde været med Hans sal. Mayestæt ved Taffelet om Aftenen, og havde Hans salig Mayestæt ladet læse Eders Exc. Skrivelse den Aften, hvor Eders Excellence skriver om at bevare Eders Ære hos Hans Mayestæt, og sagde Hans Mayestæt, salig og højlovlig Ihukommelse: Den godé Ruijter, tænker han, at jeg ikke er hans Ven? Samme Aften var Hans sal. Mayestæt frisk og sund, Søndagen var han bleven upasselig, men er efter Mandag og Tirsdag at have ligget til Sengs, som før nævnt, den 9de dito meget christeligen død om Middagen mellem Kl. 12 og 1 saa pludselig af en heftig Forkøelse¹⁾ i hans Majestæts Alder af 61 Aar; og vi Ministre have strax om Eftermiddagen igjen svoret til Hans kongelige Højhed, nu vor naadige Herre og Konning Christianus Quintus, haabende at vi i Hans Mayestæt skulle have en naadig Herre og Konning, da Hans Mayestæt er en Gud frygtende og forstandig Herre, ziret med alle kongelige Gaver, saa at vi have alt godt at vente af Hans Mayestæt. Gud give Hans Mayestæt et langt Liv og en lykkelig Regering. Hvormed jeg ender og befaler E. Exc. i Guds Protection med Deres Allerkæreste og hele Familie, anmodende om at gjøre min Compliment, og forbliver altid

Hans Excellence

Min Herre og Broders ydmygste Tjener og Broder
Am. Cava: Curt Adelaer.

Christianshavn den 12 Febr. 1670.

P. S. Jeg skulde raade min Broder til at skrive til Hans Mayestæt vor naadige Konge, og vil det være Hans Mayesfæt angenemt, skal jeg overgive Hans Mayestæt Skrivelsen.

7.

Son Excellence!

Jeg har modtaget Eders Excellences angeneme Missive af 6 Marts stylo novo næstforleden, skrevet af Amsterdam, med indlagt Missive

efter at Adelaer havde været til Taffels hos ham. Se nærmere: A. Lübbers: De oldenborgske Kongers Sygdomme og Død. Kbh. 1906, S. 103 ff.

Uw Exc^{ie} aen sijn Majjesteit te presenteeren. Soo hebbe selve aen sijn Majjesteit geoffereert, welck sijn Majjesteit van haerten seer aengenaem waer. En doordien sijn Majjesteit het schrift int leesen niet wel cundigh was, soo hebbe selver naer versoeck van sijn Majjesteit in presentie van veele hooge Minister moeten voor sijn Majjesteit leesen, en sijn Majjesteit uijt goede inclination van grondt sijnen haerten Uw Exc^{ie} doen bedancken, voor die affection gedraegen als meede voor desselfs aengenaeme schrijven ende goeden wens gedaen aen sijn Majjesteit ende des Coninglicke familia, neffens versoekkende sijn Majjesteit sulx aen Uw Exc^{ie} te rescriberen ende te verseeckeren Uw Exc^{ie} van syn Majjesteit goede affectie, niet te sullen gedencken, naerdemael sijn Majjesteits heer vader glorieus sahlicher memorie, subijttelijck gestorven, dat dan niet die merite voor die diensten van Uw Exc^{ie} aen dit Coninglicke familia ende rijke gedaen ende presteert hebben, saude daermede vergeeten sijn, maer sijn Majjesteit sulx van goede affection uijt haerten van new willen verniewen, en verseeckern Uw Exc^{ie} die gunsten ende goethijt neffens pension jaerlijcks van sijn Majjesteits heer vader hoogloffelicker sahlicher memorie heft gehadt ende genooten, sullen syn Exc^{ie} genieten gelijk als voor desen Uw Exc^{ie} gehadt heft. Nefens laet sijn Majjesteit Uw Exc^{ie} van haerten salueeren en desselfs benefens sijn allerliefste ende de familia van mij ende die mijngien in goeden vriendschap gelieven te salueren ende befeele mijn heer ende broeder in protection Godts.

Verblijvende

Sijn Exellentie

Mijn heer oetmoedige dienaer ende broeder
(handteekening ontbreekt).

Christianshaven den 19 Maert 1670.

In dorso staat het adres: „Son Exellentie Monsigneur Chevallier Michil de Ruijter, General admiral des Estaets des Unies provincies à Amsterdam“.

8.

Wel Edelen Gestrengen Heer.

UE. Exell: seer aengenaemen van den 25 Courant, is mij wel geworden, waeruijt gaerne vernoomen d'penninge in Bergen aen d'ordre van sijn Exell. betaelt waeren, twelck hoope so continueren sal¹⁾. Indien hem hiernaer eenige manquement daer over bevind, gelieve UE. Exell. mij daarvan advis te geven en sal mijn heer broeder als voor eijgen daerin dienen.

¹⁾ Her tænkes sikkert atter paa det urigtige Fradrag af Prindsessestyren, som før er omtalt.

fra Eders Exc. at presentere Hans Mayestæt. Derpaa har jeg selv offereret Hans Mayestæt den, hvilket var Hans Mayestæt af Hjerttet meget angenemt. Og da Hans Mayertæt ikke var rigtig kyndig i at læse Skriften, saa har jeg selv efter Hans Mayestæts Anmodning i mange Høje Ministres Presence maattet læse den for Hans Mayestæt, og Hans Mayestæt lod Eders Excellence af god Inclination og sit Hjertes Grund takke for den viste Affection saavel som for Deres angeneme Skrivelse og gode Ønsker for Hans Mayestæt og den Kongelige Familie, derhos bad Hans Mayestæt at skrive Eders Excellence dette tilbage og at forsikkre Eders Excellence om Hans Mayestæts gode Affection, og at De ikke maatte tænke, at siden Hans Mayestæts Herr Fader, glorieus og salig Ihukommelse, pludselig var død, at dermed Meriterne ved de Tjenester, som Eders Excellence havde gjort og ydet den Kongelige Familie og Riget, skulde være glemte. Men Hans Mayestæt vilde sligt af god Affection af Hjerttet paany fornye, og forsikkre Eders Exc. at den Gunst og Godhed samt aarlig Pension som Eders Exc. havde haft og nydt af Hans Mayestæts Fader højlovlig og salig Ihukommelse, skulde Hans Exc. nyde som Eders Excellence før dette havde haft.

Derhos lader Hans Mayestæt Eders Excellence af Hjerttet saluere, og behag derhos at saluere Eders Allerkjæreste og Familie fra mig og mine i god Venskab. Jeg befaler min Herre og Broder i Guds Protection.

Forblivende

Min Herres ydmyge Tjener og Broder

[Underskrift mangler, men Brevet var forsegleet
med Adellers sædvanlige Signet].

Christianshaven d. 19 Marts 1670.

Udskrift: Hans Excellence, Monseigneur, Chevalier de Ruijter, General Admiral af de Forenede Provindsers Stater, Amsterdam.

8.

Velædle strænge Herre!

Eders Excellences meget angeneme af 25 dennes har jeg rigtig modtaget, hvoraf jeg med Glæde fornemmer, at Pengene ere betalte i Bergen til Hans Exc.s Ordre, hvilket jeg haaber saaledes skal continuere¹⁾. Hvis herefter findes noget Manquement desangaaende, behage Eders Excell. at give mig Underretning derom, og jeg skal tjene min Her Broder som i min egen Sag.

T Lubs seebier, om te connen dueren, heb geordonneert in d'maend September te laeten brouen en herwaerts te senden, als wanneer het dan UE. Exell: sal toegesonden worden, ootmoedelijck biddende, indien hier ijs anders ten gerieve of dienste van UE. Exell: is, mij vrijelijck te commanderen.

Ick heb de gebiedenis vaen UE. Exell: van den heer Rijcks admirael Bielcke, die verstaen hebbende, convoij uijt Holland naer de Straet gaet, versoeckt, UE: Exell: hem die courtosie gelieve te doen int recommanderen van 2 van sijne neven, om als volentarissee mede te gaen, doch haer cost betaelende. UE. Exell: advis sal hier over verwachten en blijven

Wel Edelen Gestrengen Heer

UE. Exell: ootmoedigen dienaer en broeder

Am. Cava: Curt Adelaer.

Copenhagen 30 Julij 1670.

In dorso staat het adres: Wel Edelen Gestrengen Heer, den heer Cavalier de Ruijter, admirael van d'vereenigde Nederlanden tot Amsterdam.

9.

Sijn Excellentie.

Befinde met UEcc: aengenaeme missive sub dato 27 September, met een casgen Permasaen en een casje met een pot oc: door schipper Henne Martensen van Vlielandt geleverd, het welck niet noodigh hadde gewest UE. sulcke moeite heft gelieven te neemen. Waervoor UEx: doet hartelijck bedancken, neffens mede bedanckt sijn UExll: voor die inclination vernommen heft in het geluck wenschen over mijn soons gelucklijcke thuyscompst¹⁾, hetwelck sijn Majesteit genaadt heft believeen mijn soon te verhonoreeren met de schoutbenachts plats. waertoe hem de lieven Godt gelieve sijn zeegen te geven.

Soo anstondt hebbe UwE. aengenaeme missive van 18 October ontfangen met ingeslootene aen sijn Majesteit, ende sal bij gelegenhijt sijn Mayesteit selver ter hande stellen ende volgens UE Geb. begeeren, hoope ick dat selve sall obtineeren, ende sal daerin laboreren alles wat moogelijck is, doordien de sin van Uw Ex aengenaeme missive heel wel verstaen heft.

Betreffende die neeven van Rix admirael Bielcke, soo commen sij dit jaer niet over, echter bedancke Uw Exll. voor recommendation die heft gelieven wil te doen ende versoeck voor die moeite Uw Exll. aen-

¹⁾ Curt Adellers 21aarige Søn Sivert havde i Oktober 1668 forladt Kjøbenhavn som Chef paa Skibet Færø, ankom til Trankebar i Maj 1669 og kom i Sept. 1670 tilbage efter en lykkelig Rejse, paa hvilken han havde bragt friske Kræfter til Trankebar, der længe havde maattet undvære Skib

Det lybske Skibsøl har jeg, for at det kan holde sig, befalet at lade brygge i September Maaned og sende herhen, da det saa skal blive tilsendt Ed. Excell.; ydmygelig bedende, frit at commandere over mig, hvis her er noget andet til Hjælp eller Brug for Eders Excellence.

Jeg har Hilsen til Eders Excell. fra Herr Rigsadmiral Bielcke, som da han har hørt, at der gaar Convoi fra Holland til Strædet, beder Ed. Excell. behage at vise ham den Courtoisie at recommandere 2 af hans Neveuer til at gaa med som Volontairer, dog betalende deres Kost. Jeg skal afvente Eders Excell.s Underretning herom og bliver

Velædle strenge Herre

E. Excell. ydmyge Tjener og Broder

Am: Cava: Curt Adelaer.

Copenhagen 30 Juli 1670.

Udskrift: Velædle strenge Herre, Hr. Ridder de Ruijter, de Forenede Nederlandes Admiral, i Amsterdam.

9.

Hans Excellence!

Med Eders Excellences angeneme Missive sub dato 27 September har ieg modtaget en lille Kasse Parmesan og en Kasse med en Krukke leveret ved Skipper Henne Mortensen af Vlieland. En saadan Møje, som Ed. Exc. har behaget at gjøre Dem, havde ikke været nødvendig, men jeg takker hjertelig Ed. Excellence derfor. Tillige takker jeg meget Ed. Excell. for den Inclination jeg har fornummet i Lykønsningen over min Søns Hjemkomst¹⁾, hvorover Hans Mayestæt naadigst har behaget at honorere min Søn med Schoutbynachts Plads, hvortil den kjære Gud behage at give ham sin Velsignelse.

Lige nu har jeg modtaget Ed. Exc. angeneme Missive af 18de October med Indesluttede til Hans Mayestæt, og skal ved Lejlighed give Hans Mayestæt selv det i Hænde og ifølge Eders Begæring, haaber jeg at skulle obtinere samme, og skal laborere derpaa alt hvad muligt er, siden jeg helt vel har forstaaet Meningens af Ed. Excell.s angeneme Missive.

Betræffende Rigs Admiral Bielckes Neveuer, saa komme de ikke over dette Aar, ellers takker jeg Ed. Excell. for Recommendationen, som Eders Excellence har villet behage at give, og beder behage at

fra Danmark og sluttet Traktat med Fyrsten af Bantam paa Java. (H. D. Lind, Frederik III's Sømagt. Thaarups hist. og statistiske Efterretninger om det asiatiske Comp. og Kay Larsen, de dansk-ostind. Koloniers Hist. samt Biogr. Lexikon).

gedaen te hebben, mij daerover gelieft excuseren. Wat ick anders uw Exll. in dienen can naer mijn vermoogen, sal van haerten geern doen. Hiertoe niet van consideratie te voegen hebbende, als mijn dienstelijcke gebiedenisse aen Uw Exll: ende desselfs allerliefste ende befehle in protection Godts, verblijvende:

Sijn Exellentie

Oetmoedigste en dienstwilligster dienaar en broeder

Am: Cava: Curt Adelaer.

Christianshaven den 15 October 1670.

In dorso staat het adres: A son Exellentie Monsigneur Michiel De Ruijter, General Admirall de l'Estats general d'Unies provincie, à Amsterdam.

10.

Son Exellentie.

Bin versocht van teegenwoordigh persoon Monsieur Frans Møller¹⁾, welck met sijn liefste naer Holland gaen wonen recommendation schrijven meede te geven, soo hebbe niet naergelaeten UEx. mett dese letter te molesteeren ende versoeckende Uw Excie mijnen will gelieft voorsz. persoon behulpsaem te sijn met onderrichtingh in mettinghe van scheepen, doordien Uw Excie in die saecken beter erfaeren is, ende voorsz. Møller van goeden huijsen sijn ende ooc van goeden humeur, soo laet hij alles van Uw Excie wel gesijdt ende gevallen werden; ende sall volgens believe van sijn Majjesteit Commissarie te sijn in plaets van Monsieur Georg Hoijer²⁾ sahlicher, ende aldaer volgens sijn plicht en officium scheepen laeten meeten ende andre officium meere, dat hem hier naermaels op Commisse voor sijn Majjesteit sal verrichten ende negoteeren ende geduurende sijn affaires voor sijn Majjesteit tot Amsterdam te resideeren, soo dat mijn oetmoedige versoeck is Uw Excie hem als voorsz. gelieft behulpsaem te sijn, waerin mij vriendschap geschiet ende hetselve sal wederom in diergelijcke recontre ende andere perocurantie erkennen ende recompenseeren, soodat bij deese occasie niet meerder syn Excie te largeeren heft, alleenigh eijndigende, befehle Uw

¹⁾ Frantz Müller, f. c. 1645, en Søn af den bekendte Rentemester, Henrik Müller, adlet tilligemed Faderen $\frac{1}{8}$ 1674, Ejer af Gundetved, residerende Kommissær i Amsterdam, gift med Ingeborg Margrethe Vilhelmsdatter Mechlenborg. (Adelsaarb. XXII, S. 340. Benzons Stamt. i Rigsarkivet).

²⁾ Georg Høyer var i 1669 Sekretær ved det danske Gesandtskab i Haag, og fik specielt Ordre til at gaa Curt Adelaer til Haande i Skibsmaalings-

excusere mig for den Møje, jeg har gjort Ed. Excell. Hvad andet, jeg kan tjene Ed. Exc. med efter min Formue, skal jeg Hjertens gjerne gjøre. Da jeg ikke har noget af Consideration at tilføje uden min tjenstlige Compliment til Ed. Exc. og Deres Allerkjæreste og Befaling i Guds Protection, forbliver jeg

Hans Excellences

Ydmygte og tjenstvilligste Tjener og Broder
Am. Cava. Curt Adelaer.

Christianshaven den 15 October 1670.

Udskrift: Til Hans Excellence, Monseigneur Michiel De Ruijter, General Admiral i de Forenede Provindsers General Stater, i Amsterdam.

10.

Hans Excellence!

Jeg er anmodet af nærværende Person Monsieur Frans Møller, som med sin Kjæreste vil boesætte sig i Holland, om at medgive ham en Recommendationsskrivelse, derfor har jeg ikke undladt at molestere Ed. Excell. med dette Brev bedende Ed. Excell. for min Skyld at være fornævnte Person behjælpelig med Underretning i Skibsmaaling, siden Eders Exc. i de Sager er bedre erfaren, og fornævnte Møller er kommen af et godt Hus, og ogsaa af et godt Humeur, saa at han vil lade sig alt vel sige og gefalle af Eders Exc., og skal ifølge Hans Mayestæts Vilie være Commissair i sal. Monsieur Georg Høyers²⁾ Sted, og da ifølge sin Pligt og Officium lade maale Skibe og forrette andre flere Officier, som han herefter ifølge Commission af Hans Mayestæt skal forrette og negociere, og (skal han) under sine Affairer for Hans Mayestæt residere i Amsterdam, saa at min ydmyge Anmodning er, at Eders Excellence vil behage at være ham behjælpelig, som før nævnt, hvorved Venskab vises mig, og samme skal jeg igjen i lignende Rencontre og andre Commissioner erkende og recompensere, saa at ved denne Occasion Hans Excellence ikke har mere at yde, kun sluttelig befalende Eders Excellence i Guds naadige Protection med min tjenst-

sagerne. J. H. Pauli melder i et Brev fra Amsterdam af 27 Apr. 1670 at han lige var død og samme Dag skulde begraves. Han fortæller at han i den sidste Tid var gaaet over til Katolicismen, og havde givet Tjeneren Ordre til kun at indlade en Jesuiterpater og „Stenonis“, aabenbart vor berømte Steno, men for alle andre, der vilde besøge ham, erklære ham for død. (Nederlandene B. Rigsarkivet).

Exie in Genaad: Gottes protec[t]ion ende mijn dienstl. gebiedenis aen
Uw Exie en desselfs allerliefste ende familia ende verblijve met uw goet-
willige ende genegenheit

Sijn Exellentie

Oetmoedigste en dienstwilligster dienaar en broeder

Am. Cava. Curt Adelaer.

Christianshaven den 19 October 1670.

In dorso staat het adres: „Wel Edele Gestrengen Heer, den Heer
Chevallier Michiel de Ruijter, General Admiraal in dienst van d Staden te ver-
eenigte Neederlanden residerende tot Amsterdam“.

11.

Sijn Exellentie.

Mijn laeste waer aen UwEie aen 18 deses, seedert van UwEie
niet vernommen, waeraen mij referere, van wegen sijn Exie missive¹⁾
hebbe met behoorlijke respect aen sijn Majesteit selver in eegen
handen overlevert ende die worden daertoe gebruijckt dat daertoe diene-
lijk waer, welck sijn Majesteit seer wel opnam, sijn Exie brieu was sijn
Majesteit seer aengenaem, hebbe het soo vart gebrocht dat UwEie soon,
vrau ende kinderen sal genobilateert werden met het waepen dat hier
neffens gaet²⁾, hetwelck sijn Exie gelieven can te sien, dat het bovenste
is van UwEie waepen uijt genomen, doordien UwEie als vader daer
over is. Ende gelieft t'adviseeren off UwEie soo behaegt, het heft heel
haert gestaen dat te vercrijgen mijn heer van Geldern sijn liefste mejuffer
de Smiet om te nobilateert te werden. Sijn Majesteit heft van weegen
sijn Exie wegen toegestaend; daer sijn der wel die 40 à 50000 Rdr.
solden geeven ende vrij wat meer, dat sij d'eere moogten genieten,
maer connen daertoe niet commen. Soodrae het gereet is soo sal
UEie met de post oversenden. Hiermeede UEie onder protection Godts
befehele verblijvende

Sijn Exellenties

Oetmoedigste en dienstwilliger dienaar en broeder

Am. Cava. Curt Adelaer

P. S. Mijn soon Schout bij nacht, laet UEie vriendlijk salueren, hoope
die eere te hebben UEie over 5 a 6 te handen te cussen, als verloff soodrae
can becommen.

Christianshaven den 25 October 1670.

In dorso staat het adres: Den Heer Chavallier Michel de Ruyter General
Admiral in dienst bij de Heeren Staeten ter Vereenigde Neederlanden à Amsterdam.

¹⁾ Dette er det kostelige Brev til Kong Frederik III af 21 Okt. 1670, hvori den
kjarlige Familiefader de Ruijter søger at fortolke sit danske Adelsbrev saa-
ledes, at det ogsaa medtager han Hustrus Søn af første Æfteskab, Jan Paulusz.
van Gelder, „en vakker Mand og Søkaptain, som han repræsenterer som Fader“.

lige Compliment til Eders Excellence og Deres Allerkjæreste og forbliver med Eders Velvilie og Hengivenhed

Hans Excellences

ydmygste og tjenstvillige Tiener og Broder

Am. Cava. Curt Adelaer.

Christianshavn den 19 October 1670.

Udskrift: Velædle strenge Herre, Her Chevalier Michiel de Ruijter, General Admiral i de Forenede Nederlandes Stater, boende i Amsterdam.

11.

Hans Excellence,

Min Sidste var til Eders Exc. den 18 dennes, hvortil jeg refererer. Siden har jeg intet fornummet fra Eders Excell.; angaaende Eders Excellences Missive¹⁾ har jeg med behørig Respekt overleveret det til Hans Mayestæt selv i egne Hænder, og dertil brugt de Ord, som dertil tjenlig vare, hvilket Hans Mayestæt optog meget vel. Eders Excell^s Brev var Hans Mayestæt meget angenemt; jeg har bragt det saa vidt, at Eders Excellences Søn, Frue og Børn vil blive nobiliterede med det Vaaben som herhos følger²⁾, hvoraf Hans Exc^c kan behage at se, at det øverste er uddraget af Eders Excellences Vaaben, siden Eders Excellence som Fader er derover, og vær saa god at advisere, om Eders Excell. behager det saa. Del har staaet helt haardt at opnaa, at Mijn Heer van Geldern hans Kjæreste Jomfru de Smiet blev nobiliteret. Hans Mayestæt har for Hans Excellences Skyld givet sit Samtykke. Der er dem, som gjerne skulde give de 40 à 50000 Rd. og endda mere til, om de kunde nyde den Ære, men kunne ikke opnaa det.

Saasart det er færdigt, skal jeg sende Eders Excell. det over med Posten. Hermed befaler jeg Eders Excell. under Guds Protection forblivende

Hans Excell. ydmygste og tjenstvilligste Tjener og Broder

Am. Cava. Curt Adelaer.

P. S. Min Søn Schouthynachten lader Eders Excellence venligt saluere, haaber at have den Ære at kysse Eders Excell. mindst 5 à 6 Gange paa Haanden, saa snart han kan faa Lov.

Christianshavn den 25 October 1670.

Udskrift: Hans Excellence Hr. Chevalier Michiel de Ruyter, General Admiral i de Herren Stater de Forenede Nederlandes Tieneste, i Amsterdam.

„for ikke at gjøre nogen Inégalité eller for stor Ulighed mellem slige nære Blodsforvante som Søstre og Brødre“. Hele de Ruijters Brev er trykt og Sagens Gang fremstillet i min Afhandling om de Ruijters Optagelse i den danske Adelsstand i dette Tidsskr. 5 Række, 2 B. S. 140 ff.

²⁾ I Brevet ligger endnu en Kalke af det i dette Tidsskr. 5 R. 2 B. S. 147.

Son Excellentie.

Naerdemael verneeme uijt UwE^{ie} aengenaeme missive sub dato 28 Feb: UwE. instantelijck versoeck weegen die verschooten penningen te nomineeren aen wien sij erlegt sullen werden, ende sijn Ex^{ie} eijndelijck gelieven te hebben, het doch soo noodigh niet hadde geweest, soo een clijne importantie weederom terleggen, soo hebbe verleeden den 11 deses, UwEx^{ie} geadviseert als met desen op versoeck van UwEx^{ie} rescribere, dat gelieven aen mijn swaeger Arnold Pelt, volgens reekeninge UwE^{ie} den 6 December 1670 gesonden hebbe. Wat aengaet tzeebier versoecke het clijnighijt in danck gelieven aen te neemen, waude wesen dat wat anders raerder hadde van onse lans vröchte, UwEx^{ie} connen meede bedienen saude mij aengenaem sijn, ende wil niet hoope UwE^{ie} soo haest in zee gaen sal, maer soo UwE^{ie} gaet UwE^{ie} wense UwE^{ie} ald: geluckl: prosperiteet, goede gesondhijt, lang leven, ende al zeegen van den Himmel. Indien UwE^{ie} hier eenige angenaeme dienste doen custe, saude my lieff sijn UwE^{ie} gelieven te commenderen ende UwE^{ie} met desselfs adel: familia onder protection Godts befehelende.

Verblijvende

UwExcellentie Oetmoedigsten dienaar en broeder

Am: Cava. Curt Adelaer.

Christianshaun den 28 Febr. 1671.

In dorso staat het adres: Son Exellantie Monsr Michel de Ruijter General admiral de l'Estaets d'Unies provincie en Pais Bais, à Amsterdam.

Sijn Excellentie.

Naerdemael van UwE^{ie} geen schrijven gehadt met dese post, soo dient in corthijt te causeeren, als dat sijn Maijesteit belieft hebt, wegen mijn soon schaut bij nacht, dat hij noch sal oefvenen in de erfaerenhijt van de zee, om mettertijt selver een vloott te commendeeren off hier van nooden waer, soo sagh sijn Maijesteit gaern dat hij met de Hollands vloott in zee coste commen, ende heft sijn Maijesteit mij gistern in presentie van den heer Prins Jörgen, Rixadmiral ende schattmeester, befohlen, om aen UwEd. ten hoogsten te salueeren,

afbildede Vaaben, hvormed van Geldern adledes, og hvori han maatte optage de to Felter af de Ruijters Vaaben til Minde om, at det mere var dennes Fortjenester end hans egne, han kunde takke for sin Ophøjelse i

12.

Hans Excellence!

Da jeg fornemmer af Eders Excellences behagelige Missive sub dato 28 Februar Eders indstændige Anmodning vedrørende de i Forskud givne Penge om at nominere nogen, til hvem de skulle erlægges, og Hans Excellence vil have en Ende derpaa, skønt det dog ikke havde været saa nødvendigt at give saadan en lille Ubetydelighed tilbage, saa har jeg forleden den 11 dennes underrettet Eders Excellence derom ligesom jeg herved paa Deres Excellences Anmodning tilskriver Dem om at ville betale til min Svoger Arnold Pelt efter Regning, som jeg har sendt Eders Exc. d. 6 December 1670. Hvad angaar Skibsøllet beder jeg om at behage at modtage den Ubetydelighed gratis; naar der havde været noget andet sjældnere af vore Landsfrugter, man kunde betjene Eders Excellence med, skulde det være mig behageligt. Jeg vil ikke haabe, at Eders Excellence saa snart skal gaa tilsøs, men hvis Eders Exc. drager ud, saa vil jeg ønske Eders Excellence al lykkelig Prosperitet, god Sundhed, et langt Liv og al Velsignelse fra Himlen. Hvis jeg her kunde gjøre Eders Exc. nogen angennem Tjeneste, skulde det være mig kjært. Eders Exc. behage at commandere, og befaler jeg Eders Excellence med Deres adelige Familie under Guds Protection.

Forblivende

Eders Excellences udmygste Tjener og Brøder.

Am. Cava. Curt Adelaer.

Christianshavn den 28 Febr. 1671.

Udskrift: Hans Excellence, Monsr Michel de Ruijter, General Admiral i de Forenede Provindsers Stater i Nederlandene, i Amsterdam.

13.

Hans Excellence!

Da jeg ikke har haft nogen Skrivelse fra Eders Excellence med denne Post, tjener i Korthed til Aarsag [for denne Skrivelse], at Hans Mayestæt har behaget, angaaende min Søn Schoutbynachten, at han endnu skal øves i Erfarenhed tilsøs for med Tiden selv at commandere en Flaade her, hvis det blev fornødent, og derfor saae Hans Mayestæt gerne, at han kunde komme med Hollands Flaade i Søen, og har Hans Mayestæt igaar i Presence af Herr Prins Jørgen, Rigsadmiralen og Skatmester befalet mig, at saluere Eders Velædelhed paa det bedste og

den danske Adelsstand. Efter denne Artikels Fremkomst er jeg bleven opmærksom paa, at der i Rigsarkivet (Pakke Holland A. 1670—89) ligger en Takskrivelse til Kongen fra P. van Geldern af 24 Jan. 1671 med et Aftryk af den nye Adelsmands Segl paa Konvoluten.

en de daerrneffens versoeckende dat syn Exie gelieven, mijn soon¹⁾ op UEie schip te neemen voor een volontaire hetwelck syn Mayesteit gaern saegh, omdat UwEd. wordt van een van die besten Generaels ter zee in geheele werelt geestimeert, en mijn soon custe sijn Exceie metode en commando sien te leeren, mets dat schout by nacht voor sijn cost voor hem en syn knechts betaelinge erlegge, Is, dat geen plats op syn Excie schip mochte syn doordien wel weet dat daer veele volontaire meede gaen, dat dan van een van UwEce sons schip mochte commen. Waer in UwEie eenige angeneme dienste custe bewijsen. Gelieft mij te commenderen, en niet meer bij te voegen hebbende als de saluation aen UwEie en dessel[f]s allcriliefste en geheele familie van mij en mijn liefste verblijvende

Syn Exellentie

Oetmoedigsten dienaar en broeder

Am: Cava: Curt Adelaer.

Christianshaun den 20 Marti 1671.

In dorso staat het adres: Son Exellentie Monsign^r Chevall: Michel de Ruijter, General Admiral de l'Estats Unie provincie en Hollandie à Amsterdam²⁾.

¹⁾ Brandt meddeler i „Ruijters Levnet“ (Amsterd. 1687 Fol. S. 628), at den unge Adeler, Søn af den danske General-Admiral, i Juni Maaned 1671 kom til Ruijter med den for denne ærefulde Anmodning, fordi Kongen ansaa ham for en af de bedste Admiraler til Søs Bruun citerer (S. 293) Brandt, men tilføjer spydigt: „Det maa vist have undret de Ruijter, at en Schoutbynacht sendtes fra Danmark til ham for at lære; thi en Schoutbynacht plejede at have tient saa længe og at have lært saa meget, at han ikke mere trængte til Undervisning“. — Sivert Adeler var imidlertid den Gang kun 23—24 Aar! Og det kunde netop i de Ruijters Øjne sikkert snarere kun tjene til den unge Mands Ære at ville lære Søkrigstjenesten fra Grunden af, uden Hensyn til at han var naaet op til Schoutbynachts Stilling og Gage. Selv var de Ruijter jo i sin Tid gaaet tilbage fra Schoutbynacht til Skipper. Schoutbynachter kunde ogsaa i Holland være unge Folk,

derhos anmode om, at Hans Excellence vilde behage at tage min Søn¹⁾ paa Hans Exc^s Skib for en Volontær, hvilket Hans Mayestæt gerne saa, fordi Eders Ædelhed bliver i hele Verden æstimeret for en af de bedste Generaler til Søs, og min Søn kunde se at lære Hans Excellences Methode og Commando, dog saaledes at Schoutbynachten erlægger Betaling for Kosten til ham og hans Oppasser. Er det saaledes at der ingen Plads skulde være paa Hans Excellences Skib, da jeg vel veed, at der gaar mange Volontærer med, at han saa maa komme paa et af Eders Exc^s Søns Skibe. Hvori Eders Excellence kunde bevise en angenem Tjeneste. Behag at commandere mig. Da jeg ikke har mere at føje til end Saluation til Eders Excell. og Deres Allerkjæreste og hele Familie fra mig og min Kjæreste, forbliver jeg
 Hans Excellences

Ydmygste Tjener og Broder

Am. Cava: Curt Adelaer.

Christianshaun den 20 Marti 1671.

Udskrift: Hans Excellence, Monseigneur, Chevalier Michel de Ruijter, General Admiral i de Forenede Provindsers Stater i Holland, i Amsterdam⁴⁾.

Engel de Ruijter blev det i 26 Aars Alderen, Cornelis Tromp, 24 Aar gammel, men da lettest, naar de havde berømte Admiraler til Fædre, som de alle tre, der gik til Søs fra Barnsben og i øvrigt ikke slægtede Fædrene ilde paa. Naar man, med Jon Olavsens nylig udgivne Memoirer for Øje, tænker paa hvad det vilde sige i hine Tider at føre Skib paa en saa langvarig og farlig Rejse, vil man ikke uden videre kunne betragte det som en forkastelig Nepotisme, at den 21—23aarige Skibschef efter en lykkelig overstaaet Expedition til Trankebar og Bantam, under hvilken der var sluttet meget vigtige Handelsforbindelser i Indien, forfremmedes fra Skibskaptajn til Schoutbynacht.

²⁾ Hr. P. Berends, Assistent i Rigsarkivet i Haag, har vist Medeleren af disse Breve den Venlighed at konferere den hollandske Tekst med de i Haag opbevarede paa gammeldags og ingenlunde helt korrekt Hollandsk affattede originale Breve fra Curt Adelaer.